

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Resultatrapport for finansforetak

1. halvår 2018

Dato:
23.08.2018

Innhold

INNHold	3
1 HOVEDINNTRYKK	4
2 MAKROØKONOMISK BAKGRUNN	6
3 NORSKE OG NORDISKE FINANSKONSERN	9
3.1 NORSKE FINANSKONSERN	9
3.2 NORDISKE FINANSKONSERN	10
4 BANKER, KREDITTFORETAK OG FINANSIERINGSFORETAK	13
4.1 BANKER	13
4.2 KREDITTFORETAK	21
4.3 FINANSIERINGSFORETAK	23
4.4 FORBRUKSLÅN I BANKER OG FINANSIERINGSFORETAK	25
5 FORSIKRING OG PENSJON	26
5.1 LIVSFORSIKRINGSFORETAK	26
5.2 PENSJONSKASSER	29
5.3 SKADEFORSIKRINGSFORETAK	34
6 RESULTAT OG BALANSE FOR HVER BRANSJE	36
7 TABELLER FOR GRUPPER	42
BANKER	42
PENSJONSKASSER	45

Redaksjonen ble avsluttet 23. august 2018. Alle tall er foreløpige, og det tas forbehold om endringer.

Kilde for alle tall er Finanstilsynet, så fremt annet ikke er angitt.

1 Hovedinntrykk

Norske banker oppnådde et resultat før skatt på 1,3 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital i første halvår, en forbedring fra 1,1 prosent i samme periode ett år tidligere. Resultatforbedringen førte til en økning i egenkapitalavkastningen fra 11,7 til 11,9 prosent.

Det viktigste bidraget til det bedre resultatet var økte netto renteinntekter. Dette kom til tross for stigende pengemarkedsrente i første kvartal, som isolert sett bidro til å redusere utlånsmarginene. Høyere innskuddsmargin, sammen med volumvekst, bidro til økningen i nettorenten. Andre inntekter økte noe i forhold til året før, med god vekst i netto provisjonsinntekter. I forbindelse med fusjonen mellom Vipps, BankAxept og BankID ble det foretatt en ny verddivurdering av bankenes eierinteresser som medførte betydelige positive verdjusteringer. Nominelle driftskostnader i bankene var kun marginalt høyere enn i samme periode året før. Som følge av lavere kostnadsvekst enn inntektsvekst sank dermed det samlede kostnad-/inntektsforholdet med nær 3 prosentpoeng, til 44,5 prosent. En markert nedgang i tap på utlån var en viktig forklaring på den gode resultatutviklingen. For bankene samlet utgjorde tapene i første halvår kun 0,05 prosent av utlånsvolumet (annualisert). Det var her særlig de større bankene som hadde lavere tap enn året før, som følge av til dels betydelige tilbakeføringer av tidligere tapsnedskrivninger.

Bankene økte sine samlede utlån til kunder med 5,2 prosent siste år. Høyest utlånsvekst hadde gruppen av mindre banker, med en vekst på 9,9 prosent. Veksten i utlån til personkunder har sunket svakt de siste kvartalene. Ved utgangen av første halvår var veksten for samtlige banker i Norge, inkludert filialer av utenlandske banker, på 6,6 prosent. Norske banker hadde her en vekst på 6,9 prosent, mens de utenlandske filialene hadde en vekst på 5,5 prosent. Veksten i utlån til innenlandske bedriftskunder var 6,1 prosent siste år. De norske bankene har økt vekstraten til bedrifter de siste par årene, til 6,3 prosent ved utgangen av juni. Gruppen av utenlandske bankers filialer hadde her en vekst på 5,9 prosent. Omfanget av misligholdte lån¹ var noe lavere enn ett år tidligere, og utgjorde 0,8 prosent av utlånsmassen. Bankenes innskudd fra kunder økte med 4,8 prosent siste år. Innskuddsdekningen, inkludert utlån ført i deleide OMF-foretak, var dermed nokså stabil, på 65,6 prosent.

Veksten i **forbrukslån** til innenlandske kunder var på sitt høyeste ved utgangen av første kvartal 2017, med 17,3 prosent. Veksten har deretter sunket hvert kvartal siden, men reduksjonen i veksttakt i andre kvartal i år var beskjeden, med 0,2 prosentpoeng til en tolv måneders vekst på 11,2 prosent ved utgangen av første halvår. Flere norske banker har betydelig vekst i forbrukslån til kunder i andre nordiske land. Nær 30 prosent av bankenes forbrukslån er nå til kunder utenfor Norge.

Livsforsikringsforetakenes resultat før skatt utgjorde 0,7 prosent av GFK i første halvår 2018, opp fra 0,6 prosent i samme periode i fjor. Økte premieinntekter, renteinntekter og gevinster ved realisasjon bidro

¹ 90-dagers

positivt til resultatet. Verdinedgang på obligasjoner og aksjer bidro til en nedgang i kursreguleringsfondet og i verdijustert resultat.

Bokført avkastning i kollektivporteføljen var 4,3 prosent (annualisert) og på samme nivå som i første halvår 2017. Verdifallet på obligasjons- og aksjeporteføljen bidro til at den verdijusterte avkastningen, som også inkluderer urealiserte gevinster, ble redusert fra 6 prosent til 3 prosent (annualisert).

Sammensetningen av investeringene i kollektivporteføljen har endret seg noe over tid. Aksjeandelen har økt de senere år og utgjorde 17 prosent ved utgangen av første halvår 2018. Også utlån og fordringer målt til amortisert kost har økt de siste årene, til 36 prosent. Andelen obligasjoner målt til virkelig verdi og andre hold til forfall-obligasjoner har imidlertid falt.

Pensjonskassenes resultat før skatt var på 2,1 prosent av GFK i første halvår 2018, ned fra 2,6 prosent av GFK i første halvår 2017. Negative verdiendringer på aksjer og obligasjoner var hovedårsakene til nedgangen i inntektene fra investeringer i kollektivporteføljen i perioden. Verdinedgangen på investeringene ga en nedgang i kursreguleringsfondet og i verdijustert resultat. Den verdijusterte avkastningen (annualisert) var 2,2 prosent i første halvår, en nedgang på nærmere seks prosentpoeng fra samme periode i fjor. Bokført annualisert avkastning i pensjonskassene var 4,3 prosent i første halvår. Aksjeandelen i kollektivporteføljen har økt med om lag ett prosentpoeng det siste året og var på 37 prosent. Andelen er noe høyere i de private pensjonskassene enn i de kommunale, med hhv. 40 prosent og 34 prosent. Kommunale pensjonskasser økte aksjeandelen med nærmere tre prosentpoeng, mens den var omlag uendret i private pensjonskasser.

Skadeforsikringsforetakene (uten captives) hadde et resultat før skatt på 2,5 mrd. kroner i første halvår 2018. Det utgjorde 11,4 prosent av premieinntektene, noe som er en nedgang på 9,9 prosentpoeng fra samme periode i fjor. Nedgangen skyldes i første rekke store erstatningskostnader etter vinteren og et noe svakere finansresultat enn i første halvår 2017.

Combined ratio var 93,2 prosent for skadeforsikringsforetakene samlet i første halvår 2018, en økning på 4,6 prosentpoeng fra samme periode i fjor. Økningen skyldes økte erstatningskostnader.

Også for skadeforsikringsforetakene har utviklingen i verdipapirmarkedene, og dermed finansinntektene, stor betydning for det samlede resultatet. Andelen obligasjoner til virkelig verdi var stabil og utgjorde 39,5 prosent av forvaltningskapitalen. Aksjeandelen var 10,9 prosent, svakt opp fra første halvår 2017.

2 Makroøkonomisk bakgrunn

Norsk økonomi

Norsk fastlandsøkonomi fortsetter å vokse moderat etter oppsving i veksten i 2017. BNP Fastlands-Norge vokste med 0,4 prosent i 2. kvartal, se tabell 2.1. Veksten kom hovedsakelig fra økt tjenesteproduksjon, men også bygge- og anleggsvirksomhet bidro. Kraftforsyning hadde lav produksjon grunnet svært lite nedbør. I følge SSB dempet dette veksten i Fastlands-Norge med nærmere 0,2 prosentpoeng i 2. kvartal. Olje- og gassproduksjonen falt noe i 2. kvartal, og bidro til å trekke veksten i BNP noe ned. Husholdningenes konsum økte moderat i 2. kvartal etter nullvekst i 1. kvartal. Også samlede bruttoinvesteringer tok seg opp etter nedgang i starten av året.

Som følge av økt sysselsetting gikk arbeidsledigheten målt ved arbeidskraftundersøkelsen (AKU) svakt ned, til 3,9 prosent, i 2. kvartal, se tabell 2.1. Veksten i samlet kreditt (K3) var noe lavere i første kvartal 2018 enn i fjerde kvartal 2017. Lavere veksttakt skyldes sterkere fall i utenlandsgjelden, og lavere vekst i innenlandsk kreditt (K2). Til tross for relativt sterk økning i kreditt til foretakene, har noe svakere kredittvekst til husholdningene bidratt til at veksten i K2 gikk ned fra 6,2 prosent i første kvartal til 5,8 prosent ved utgangen av andre kvartal. Boligprisene har økt etter nedgangen i 2017, og var ved utgangen av juli 2,2 prosent høyere enn i samme periode i fjor. Det er fortsatt betydelige regionale forskjeller i boligprisene.

Tabell 2.1: Nøkkeltall norsk økonomi, prosentvis vekst

	2. kv. 17	3. kv. 17	4. kv. 17	1. kv. 18	2. kv. 18	Juli 18
BNP	0.8	0.7	0.1	0.2	0.4	
BNP Fastlands-Norge	0.7	0.7	0.8	0.4	0.5	
Boligpris	6.6	1.9	-1.1	-2.2	1.5	2.2
K3	1.2	1.2	3.3	2.8		
K3 utenlandsgjeld	-12.5	-13.4	-7.7	-9.8		
K2	5.7	5.8	6.4	6.2	5.8	
K2 husholdninger	6.6	6.4	6.4	6.0	5.8	
K2 ikke-finansielle foretak	4.0	4.7	6.7	7.3	6.0	
Arbeidsledighet (AKU)	4.5	4.1	3.8	4.0	3.9	

Vekstratene for BNP og arbeidsledighet er sesongjustert kvartalsvekst. De øvrige er tolv månedersvekst ved utgangen av perioden. Kilder: Statistisk sentralbyrå, Eiendom Norge, Eiendomsverdi og Finn.no

Aksje- og rentemarkeder

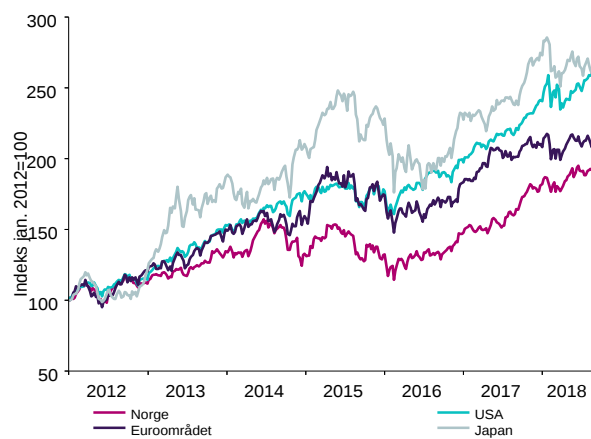
Verdiene på de fleste store børsene økte betydelig i andre kvartal 2018, etter å ha falt noe tilbake i første kvartal, se figur 2.1 og tabell 2.2 Oppgangen i aksjekursene var spesielt sterk i Norge. Utviklingen har fortsatt inn i tredje kvartal. Per midten av august var aksjekursene i Norge, USA og euroområdet høyere enn ved inngangen til året.

Rentenivået internasjonalt har lenge vært historisk lavt. Forventninger om sterkere økonomisk vekst og inflasjon har bidratt til forventninger om rentehevinger i flere land. Den amerikanske sentralbanken (FED)

hevet styringsrenten tre ganger i 2017 og to ganger i 2018, senest i juni. Hittil i år har de korte amerikanske rentene steget betydelig. Renten på tiårs amerikanske statsobligasjoner steg svakt i andre kvartal og så langt i tredje kvartal 2018, etter å ha økt markant i første kvartal. De lange norske rentene falt i andre kvartal, men er fortsatt høyere enn ved inngangen til 2018, se figur 2.2. Norges Bank har signalisert at en renteheving høsten 2018 er å forvente, og de korte norske pengemarkedsrentene har steget så langt i 2018, men noe svakere enn tilsvarende amerikanske renter.

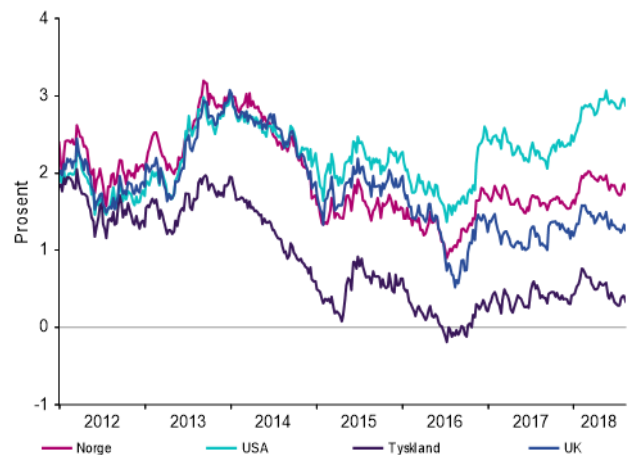
I euroområdet har rentebevegelsene vært noe mindre, som følge av svakere realøkonomiske utsikter og forventninger om fortsatt lav styringsrente. For enkelte av de gjeldsutsatte eurolandene økte statsrentene betydelig i andre kvartal. I Italia økte rentenivået med nær et prosentpoeng i perioden som følge av tiltagende politisk uro.

Figur 2.1: Aksjeindekser (MSCI) utvalgte land

Kilde: Thomson Reuters Datastream

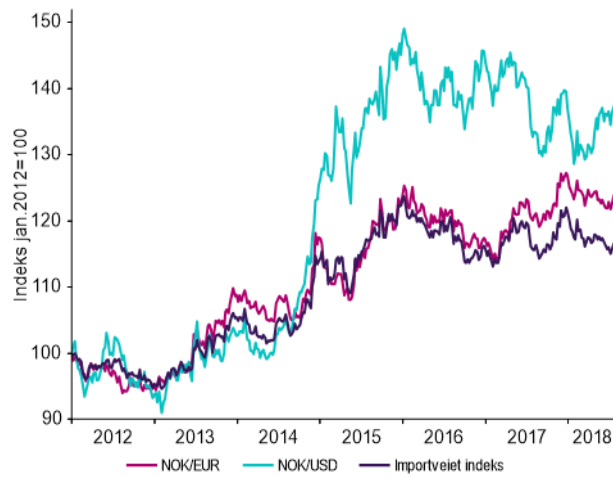
Figur 2.2: Rente på 10-årige statsobligasjoner

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Den norske kronen styrket seg i første kvartal, se figur 2.3. I andre kvartal var bildet noe mer blandet. Kronen styrket seg videre mot euro og den importveide valutaindeksen, men svekket seg mot amerikanske dollar. Kronestyrkelse kan trolig ses i sammenheng med stigende oljepris og bedre økonomiske utsikter for norsk økonomi. Siden utgangen av andre kvartal har kronen svekket seg videre mot dollar, mens det har vært små bevegelser i kronekursen mot euro og den importveide valutaindeksen.

Figur 2.3: Valutakursutvikling

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Tabell 2.2: Verdipapir-, rente- og valutamarkedet.

Endring i prosent (aksjer og valuta) og basispunkter (renter)

		Nivå			
		10.08.18	1.halvår 2018	2. kv 2018	YTD per 10.08
Aksjemarkeder	Norge		5.0	6.9	6.2
	USA		2.9	3.5	7.4
	Euroområdet		0.2	3.0	1.6
	Verden		0.8	1.9	3.4
	Japan		-3.5	1.2	-3.8
Statsrenter 10 år	Norge	1.77	12	-16	12
	USA	2.86	44	11	45
	Tyskland	0.32	-12	-19	-10
Pengemarkedsrenter	Norge	1.05	17	-19	24
	USA	2.32	64	2	62
	3 mnd		-0.32	1	1
Swaprenter Norge	2 år	1.47	32	-5	34
	5 år	1.84	27	-10	30
	10 år	2.18	21	-9	24
Valutakurser	EUR/NOK	9.53	-3.1	-1.4	-2.9
	USD/NOK	8.34	-0.4	3.8	2.0
	Imp.vektet NOK	103.61	-4.4	-1.3	-4.3

Kilde: Thomson Reuters Datastream

3 Norske og nordiske finanskonsern

Dette kapittelet baserer seg på offentlige tall fra finanskonsernene. I det følgende vises resultatene og enkelte nøkkeltall, samt resultater på ulike virksomhetsområder slik konsernet selv fremstiller resultatene i sine regnskapsrapporter.

3.1 Norske finanskonsern

De største norske finanskonsernene er aktører innenfor de fleste delene av finanssektoren. Av disse er det ett finanskonsern, DNB, som er bankdominert. DNB er det største norske finanskonsernet med en forvaltningskapital på 2 857 mrd. kroner ved utgangen av andre kvartal 2018. Blant de forsikringsdominerte konsernene er KLP størst, med en forvaltningskapital på 668 mrd. kroner ved utgangen av andre kvartal 2018.

Tabell 3.1: Resultat før skatt og egenkapitalavkastning for norske finanskonsern

	1. halvår 2018			1. halvår 2017		
	Mill. kr.	% av GFK	EK-avkastn.	Mill. kr.	% av GFK	EK-avkastn.
DNB ASA	14 698	1,1 %	11,8 %	12 743	0,9 %	10,4 %
Storebrand ASA	1 580	0,6 %	10,3 %	1 351	0,5 %	10,9 %
Sparebank 1 Gruppen AS	773	2,1 %	15,4 %	904	2,8 %	19,0 %
KLP	1 516	0,5 %	5,3 %	1 946	0,6 %	5,9 %
Gjensidige Forsikring ASA	1 979	2,6 %	14,2 %	2 868	4,1 %	21,1 %

Kilde: Kvartalsrapporter

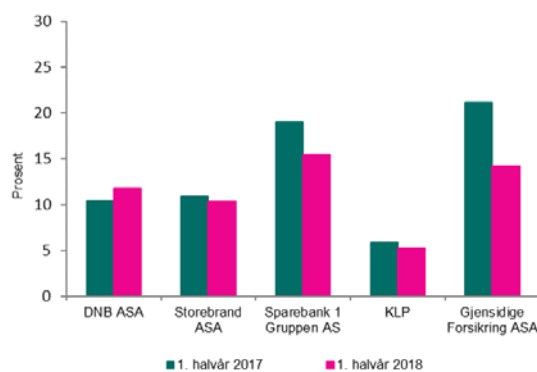
DNB og Storebrand rapporterte bedret resultat før skatt i første halvår 2018, sammenlignet med første halvår 2017, se tabell 3.1. DNB økte resultatet med underkant av 2 mrd. kroner sammenlignet med første halvår 2017 som følge av bl.a. høyere nettorenteinntekter, lavere kostnadsprosent tilbakeføring av tap fra storkundesegmentet og verdijustering av eierandeler i forbindelse med fusjonen mellom VIPPS, BankID og BankAxept. Storebrand hadde god vekst i premieinntekter, lavere totalkostnadsprosent og forbedret resultatet i samtlige segmenter sammenlignet med første halvår 2017.

Gjensidige Forsikring og Sparebank 1 Gruppen er blant de fire største aktørene innen skadeforsikring i Norge, med markedsandeler på henholdsvis 25,3 og 10,4 prosent i 2017 (tall fra Finans Norge). Krevende værforhold i vinterhalvåret førte til en økning i skadeforsikringsforetakenes skadeprocent. Dette bidro til en nedgang i resultat for disse to konsernene med henholdsvis 31 og 14 prosent, sammenlignet med samme periode i 2017.

KLP hadde et resultat før skatt på 1 516 millioner kroner ved utgangen av første halvår 2018, ned fra 1 946 mill. kroner i samme periode i fjor.

Forvaltningskapitalen økte for alle finanskonsernene sammenlignet med første halvår 2017. Etter reduksjon i forvaltningskapitalen de to foregående kvartal økte DNB forvaltningskapitalen med 7 prosent i andre kvartal 2018. Veksten var særlig høy for innskudd i sentralbanker, men det var også noe utlånsvekst i alle kundesegmenter. Med unntak av DNB reduserte alle finanskonsernene egenkapitalavkastningen i første halvår 2018 sammenlignet med første halvår 2017. Størst nedgang hadde Gjensidige Forsikring med 6,9 prosentpoeng, se tabell 3.1.

Figur 3.1: Egenkapitalavkastning

Kilder: Delårsrapporter.

Figur 3.2: Aksjekursutvikling. Norske finanskonsern. T.o.m 10.08.18

Kilde: Thomson Reuters Datastream

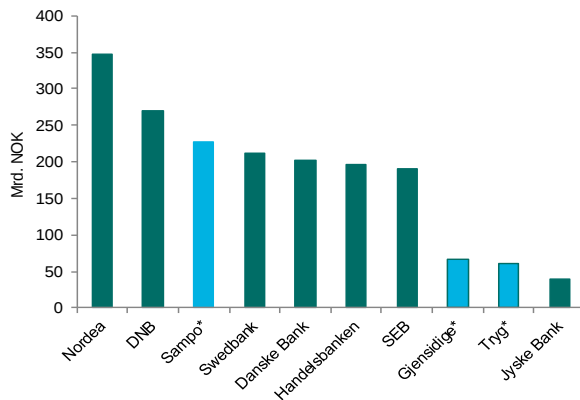
For Gjensidige Forsikring hadde aksjekursen (per 10. august) falt med 15 prosent siden utgangen av 2017. Aksjekursen til DNB og Storebrand hadde en liten nedgang i starten av 2018, men var opp henholdsvis ca. 11 og 7 prosent i samme periode.

3.2 Nordiske finanskonsern

Nordea er størst av de nordiske finanskonsernene målt etter både forvaltningskapital og markedsverdi. DNB er femte størst målt etter forvaltningskapital, men nest størst vurdert etter markedsverdi 9. august 2018, se figur 3.3.

Swedbanks og Handelsbankens aksjer var høyest verdsatt målt etter bokførte verdier (P/B), se figur 3.4. Målt i forhold til løpende inntjening (P/E), hadde Handelsbanken høyest markedsverdi med en aksjekurs på 13,0 ganger inntjeningen. DNB var verdsatt nest høyest til 11,9 ganger inntjeningen. Lavest markedsverdi målt mot inntjening, hadde Danske Bank med en aksjekurs på 9,1 ganger inntjeningen.

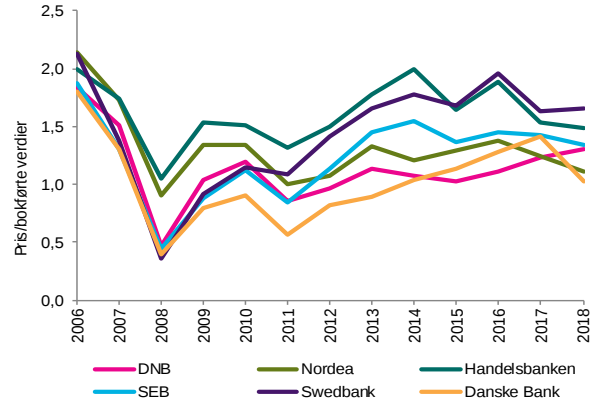
Figur 3.3: Markedsverdi nordiske finanskonsern

Kilde: J.P. Morgan, 9. august 2018

*Sampo, Gjensidige og Tryg er forsikringsdominert

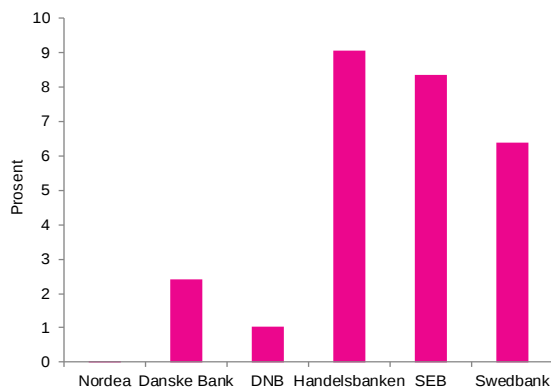
Figur 3.4: Pris/bokført verdi

Kilde: J.P. Morgan, 9. august 2018

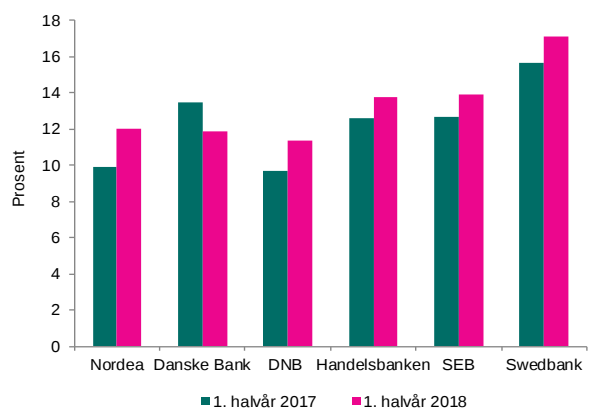
Handelsbanken og SEB hadde høyest utlånsvekst siste tolv måneder. Nordea hadde en marginal nedgang i utlånene det siste året, se figur 3.5. Med unntak av Danske Bank hadde alle de nordiske finanskonsernene en økning i egenkapitalavkastningen sammenlignet med første halvår i fjor, se figur 3.6.

Figur 3.5: Utlånsvekst 12 måneder (lokal valuta)

Kilde: Kvartalsrapporter

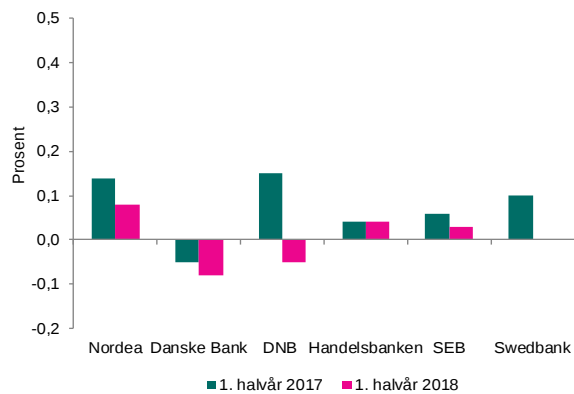
Figur 3.6: Egenkapitalavkastning (annualisert)

Kilde: Kvartalsrapporter

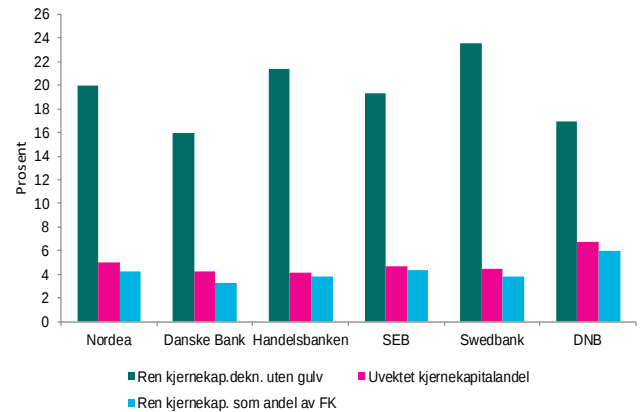
Utlånstapene de nordiske finanskonsernene har vært lave så langt i 2018, se figur 3.7. Danske Bank og DNB hadde netto tilbakeføringer i første halvår. De seks største nordiske bankene benytter IRB-modeller for beregning av kapitalkrav. De svenske bankene har gjennomgående høyest ren kjernekapitaldekning uten Basel I-gulv. Swedbank lå høyest ved utgangen av første halvår 2018 med 23,6 prosent, mens DNB hadde 16,9 prosent. DNB hadde høyest ren kjernekapital som andel av forvaltningskapitalen med 6,0 prosent, og høyest uvektet kjernekapitalandel med 6,8 prosent.

Figur 3.7: Tap på utlån i prosent av utlån (annualisert)

Kilde: Kvartalsrapporter

Figur 3.8: Ren kjernekapitaldekning per 30.06.2018

Kilde: Kvartalsrapporter

4 Banker, kredittforetak og finansieringsforetak

4.1 Banker

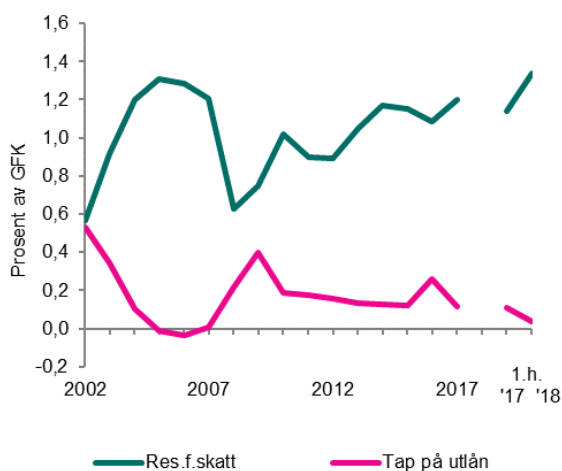
- Resultatforbedring som følge av økt nettorente og lavere tap på utlån
- Lav vekst i driftskostnader bedrer kostnad/inntektsforholdet
- Veksten i forbrukslån fortsetter å avta, men er fremdeles høy

Omtalen nedenfor tar for seg utviklingen i samtlige 127 norske banker. For banker som er finanskonsern benyttes regnskapstall for bankkonsern, for øvrige banker benyttes morbanktall. Vekstrater gjelder de siste 12 måneder, såfremt ikke annet er angitt. Bankene deles i tre grupper: de syv større bankene (DNB Bank og de seks store regionsparebankene, som utgjør 72 prosent av samlet forvaltningskapital i norske banker), mellomstore banker (26 banker med mer enn 10 mrd. kroner i forvaltningskapital, som utgjør 20 prosent av total forvaltningskapital) og mindre banker (94 banker med mindre enn 10 mrd. kroner i forvaltningskapital, som utgjør 8 prosent av total forvaltningskapital).

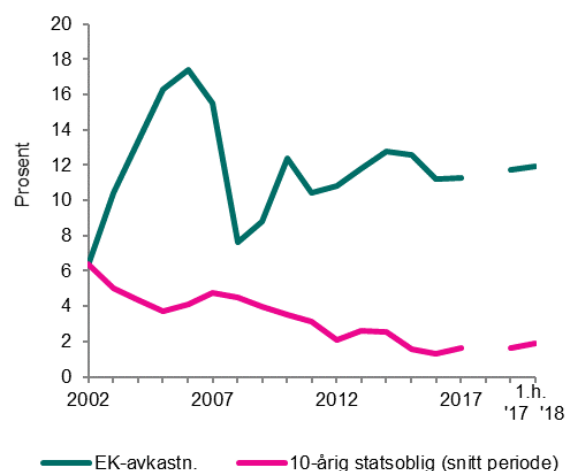
Resultat

Norske banker oppnådde et bedre samlet resultat i første halvår 2018 enn ett år tidligere. I forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) steg resultat før skatt fra 1,1 til 1,3 prosent, se figur 4.1. Egenkapitalavkastningen økte fra 11,7 til 11,9 prosent, se figur 4.2 og tabell 4.1. De viktigste forklaringene til bedringen var en økning i netto renteinntekter og lavere utlånstap, i tillegg til verdjusteringer av eierinteresser i forbindelse med fusjonen mellom Vipps, BankAxept og BankID. Driftskostnadene var marginalt høyere enn året før. Betydelig inntektsvekst førte likevel til et redusert kostnad/inntektsforhold.

Figur 4.1: Tap på utlån og resultat før skatt

Figur 4.2: Egenkapitalavkastning

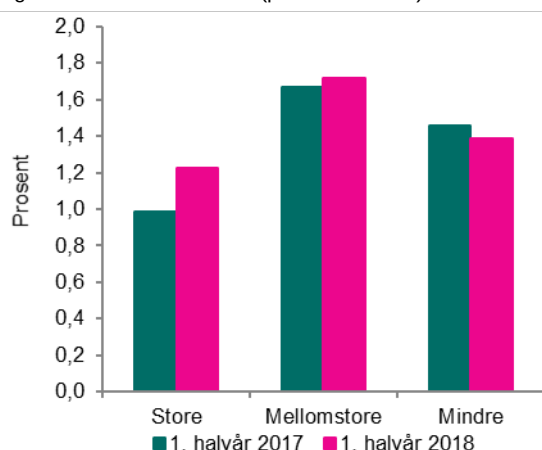

Kilde: Norges Bank (statsobligasjonsrente)

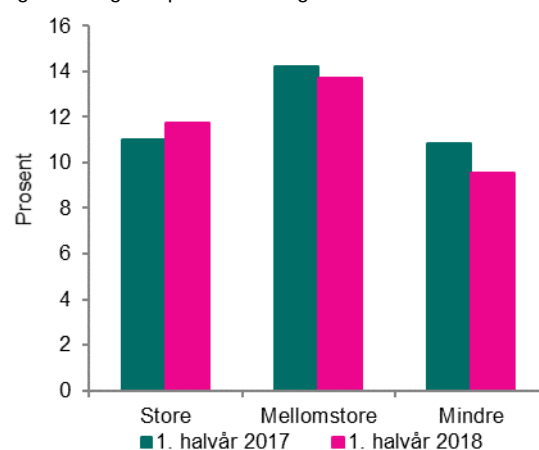
Tabell 4.1: Resultat for samtlige norske banker

	1. halvår 2018		1. halvår 2017	
	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK
Netto renteinntekter	40 805	1,76	38 335	1,66
Andre inntekter	14 300	0,62	13 961	0,60
herav verdiendr. finansielle instrumenter	1 712	0,07	2 611	0,11
Driftskostnader	23 741	1,03	23 506	1,02
herav lønn og personalkostnader	12 308	0,53	12 098	0,52
Resultat før tap på utlån	31 364	1,35	28 791	1,24
 Bokførte tap på utlån	930	0,04	2 458	0,11
Gev/tap ikke-fin.ei./langsigtede verdip.	489	0,02	12	0,00
Resultat før skatt	30 922	1,34	26 345	1,14
 Skattekostnad	6 438	0,28	5 868	0,25
Resultat etter skatt	24 484	1,06	20 477	0,88
 Egenkapitalavkastning (%)	11,9		11,7	

Figur 4.3: Resultat før skatt (prosent av GFK)

Figur 4.4: Egenkapitalavkastning

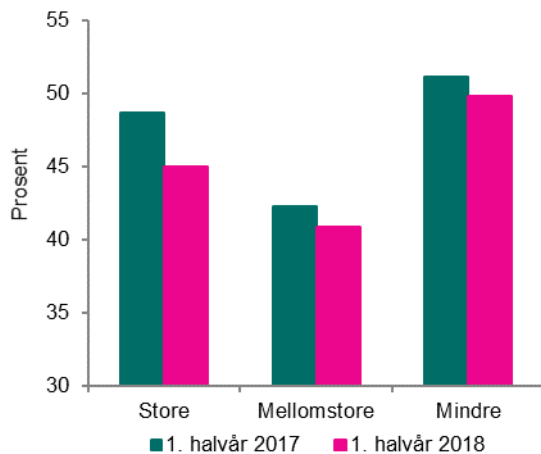
Det var kun gruppen av de store bankene som viste høyere egenkapitalavkastning enn ett år tidligere, med en bedring fra 11,0 til 11,7 prosent, se figur 4.4. Gruppen av de mindre bankene var den eneste med resultatnedgang, som følge av noe økte tap på utlån.

Stigende pengemarkedsrenter i første kvartal førte til noe lavere utlånsmargin, særlig for utlån til personkunder. Netto renteinntekter i forhold til GFK økte likevel sammenlignet med året før, som følge av volumvekst og bedret innskuddsmargin. Gruppene av store og små banker viste begge god vekst i nettorenten. Gruppen av mellomstore banker hadde kun en svak vekst i netto renteinntekter, påvirket av lavere vekst i forbrukslån enn ett år tidligere.

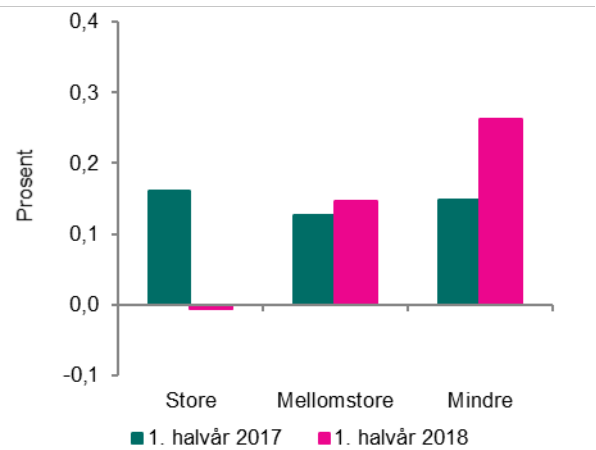
Andre inntekter økte svakt i forhold til samme periode i 2017. I tilknytning til fusjonen av Vipps, BankAxept og BankID, som ble godkjent av Finansdepartementet og Konkurransetilsynet i andre kvartal, ble det foretatt betydelige positive verdijusteringer av eierinteresser i disse foretakene. For gruppen av de store bankene forklarte denne effekten, på nær 900 mil. kroner, om lag en fjerdedel av resultatforbedringen fra første halvår

i fjor. Bankenes netto provisjonsinntekter viste positiv utvikling, med en vekst på 7 prosent siste år. Dette var til tross for lavere provisjonsinntekter fra de gruppeeide OMF-foretakene, en nedgang som forklares av noe høyere finansieringskostnader i disse foretakene. Driftskostnadene økte kun svakt, sett i forhold til GFK. Som følge av høyere inntektsvekst sank likevel det totale kostnad/inntektsforholdet fra 47,3 til 44,5 prosent. Gruppen av de største bankene hadde en særlig stor reduksjon i kostnadsnivået i første halvår, se figur 4.5, men også gruppene av mellomstore og mindre banker viste bedring.

Figur 4.5: Kostnad-/inntektsforhold

Figur 4.6: Utlånstap i prosent av utlån

Ekskl. verdiendringer på finansielle instrumenter

Bankenes samlede tap på utlån var betydelig lavere i første halvår enn året før, og utgjorde 0,05 prosent av utlånsmassen. Det var særlig gunstig utvikling i gruppen av de store bankene, se figur 4.6 og 4.7. Økningen i tapsnivå for gruppen av de mindre bankene forklares av utviklingen i mindre, til dels nystartede, forbrukslånsbanker, som har høy vekst og relativt høye utlånstap.

Balanse

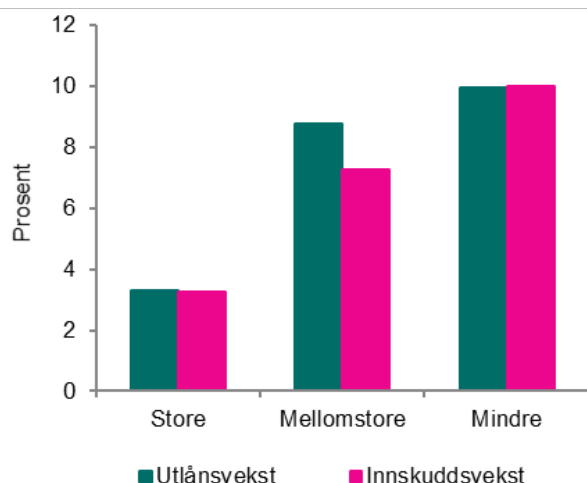
Bankene hadde en vekst i brutto utlån til kunder på 5,2 prosent siste år, se tabell 4.2. Vekstraten var den samme dersom utlån overført til gruppeeide OMF-foretak inkluderes.

Tabell 4.2: Balanseposter for samtlige norske banker

	30.06.2018		30.06.2017		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	4 755,2		4 472,4		6,3
Brutto utlån til kunder	3 408,7		3 241,0		5,2
... Inkl. utlån i gruppeeide OMF-foretak	3 689,9		3 506,6		5,2
Tapsnedskrivninger på utlån	-25,6	-0,8	-26,4	-0,8	-2,9
herav Steg 1	-3,1	-0,1	0,0	0,0	
herav Steg 2/Gruppenedskrivninger	-5,2	-0,2	-11,3	-0,3	
herav Steg 3/Individuelle nedskrivninger	-17,4	-0,5	-15,1	-0,5	
Brutto misligholdte utlån, 90 dager	27,3	0,8	28,6	0,9	-4,5
Gjeld til kredittinstitusjoner	365,6		274,8		33,1
Innskudd fra kunder	2 234,7		2 131,4		4,8
Verdipapirgjeld	1 459,5		1 364,4		7,0
Innskuddsdekning (%)	65,6		65,8		

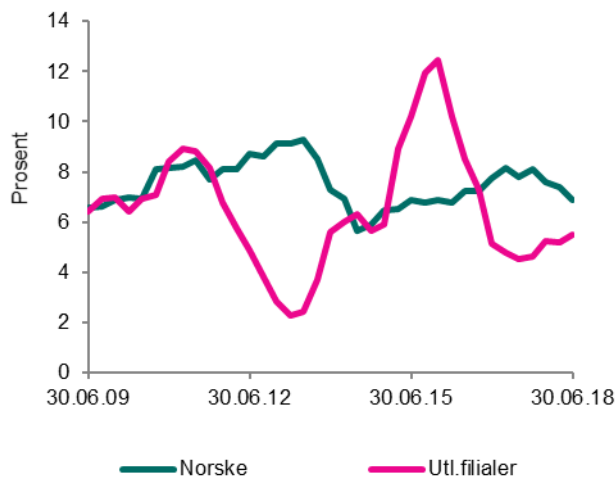
Utlånsveksten siste år var særlig høy for gruppen av mindre banker, med 9,9 prosent, se figur 4.7. Veksten er påvirket av flere nye, ekspansive, forbrukslånbanker. Holdes disse utenfor, var veksten for gruppen av mindre banker 8,2 prosent. Vekstraten for de mellomstore bankene har gått noe ned de siste kvartalene, påvirket av noe lavere vekst i banker med betydelig aktivitet innenfor forbruksfinansiering.

Figur 4.7: Utlåns- og innskuddsvekst pr 30.06.18

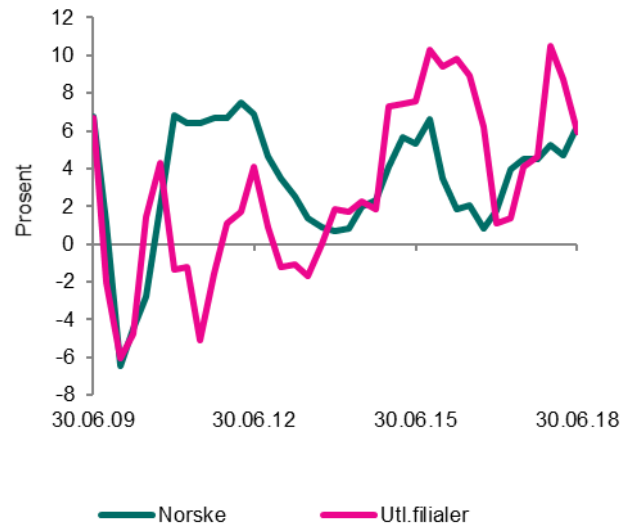

Norske bankers 12-måneders utlånsvekst til innenlandske personkunder har sunket de tre siste kvartalene, til 6,9 prosent ved utgangen av juni 2018, se figur 4.8. Utlånsveksten fra utenlandske bankers filialer var 5,5 prosent på samme tidspunkt. For norske banker og utenlandske bankers filialer samlet var veksten 6,6 prosent, som er den laveste utlånsveksten siden utgangen av 2014. Norske bankers utlånsvekst til innenlandske bedriftskunder har økt de siste par årene, til 6,3 prosent ved utgangen av første halvår. Utenlandske bankers filialer økte veksttakten betraktelig i andre halvår 2017, men veksten har sunket utover i 2018, til 5,9 prosent. For norske banker og utenlandske filialer samlet var utlånsveksten til bedrifter på 6,1 prosent.

Figur 4.8: Vekst i utlån til innenlandske personkunder

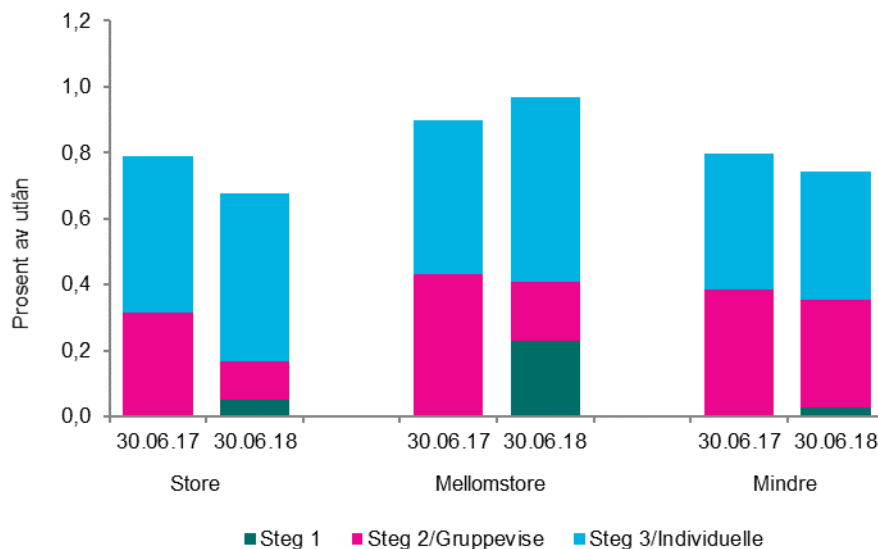

Figur 4.9: Vekst i utlån til innenlandske bedriftskunder

De store bankene, og de fleste mellomstore, følger tapsreglene i IFRS 9, mens de fleste mindre bankene fremdeles følger norske regnskapsregler (NGAAP) herunder den norske utlånsforskriften. Bankenes totale tapsnedskrivninger var 3 prosent lavere enn ett år tidligere, men var nær uendret i forhold til utlånsvolumet, på 0,8 prosent. I figur 4.10 vises utviklingen i tapsnedskrivninger siste år for de tre gruppene. Det fremgår at det særlig er gruppen av mellomstore banker som har foretatt betydelige nedskrivninger etter steg 1 i IFRS 9, dvs. 12-måneders forventede tap på friske utlån.

Figur 4.10: Nedskrivninger ift utlån (Gruppevis og individuelle for IFRS-banker i 2017, og for NGAAP-banker begge år)

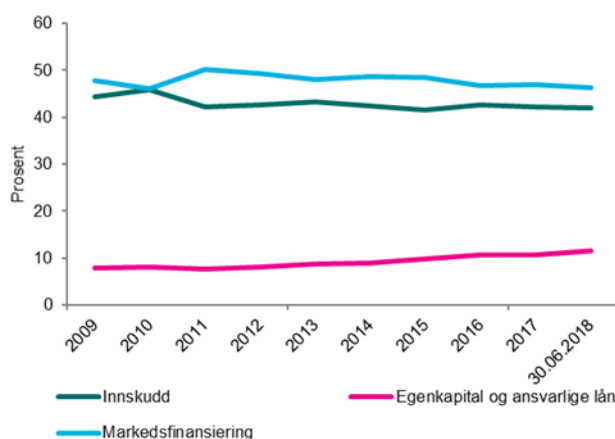
Misligholdte utlån, etter 90-dagers definisjon, utgjorde 0,8 prosent av utlånsvolumet ved utgangen av juni 2018. Dette var marginalt lavere enn ett år tidligere. Gruppen av de store bankene hadde en reduksjon i misligholdsnivået på 0,2 prosentpoeng, til 0,6 prosent av utlån, mens gruppene av mellomstore og mindre banker begge hadde en økning i mislighold på 0,2 prosentpoeng, til 1,2 prosent.

Finansiering

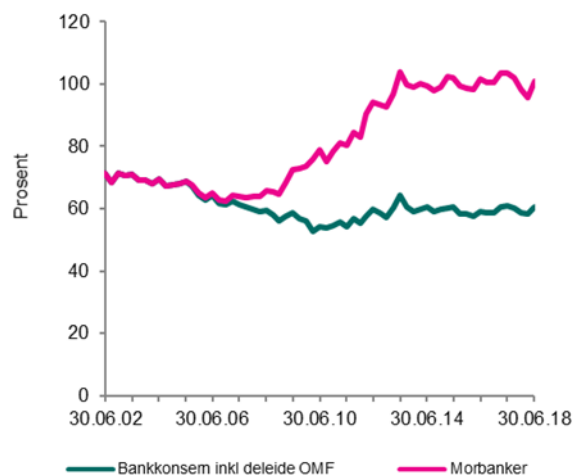
Bankenes finansiering består i hovedsak av innskudd fra kunder og innlån i penge- og obligasjonsmarkedene. Andelen kundeinnskudd av total finansiering var 42 prosent ved utgangen av andre kvartal 2018. Markedsfinansiering utgjorde 46 prosent. Andelene har ligget stabilt de seneste årene, se figur 4.11.

Innskudd fra kunder steg med 4,8 prosent siste år. De store bankene hadde en innskuddsvekst på 3,3 prosent, mens de mellomstore og mindre bankene økte innskuddene med henholdsvis 7,2 og 10 prosent siste år. Innskuddsdekningen (innskudd i prosent av utlån) i de norske morbankene var 101 prosent ved utgangen av andre kvartal 2018, en økning fra utgangen av første kvartal 2018 og årsslutt 2017, men noe ned siste år. Inkluderer lånene som ligger i hel- og deleide OMF-foretak var innskuddsdekningen 61 prosent, se figur 4.12.

Figur 4.11: Utvikling i finansieringskilder, banker og OMF-foretak
Prosent av total finansiering

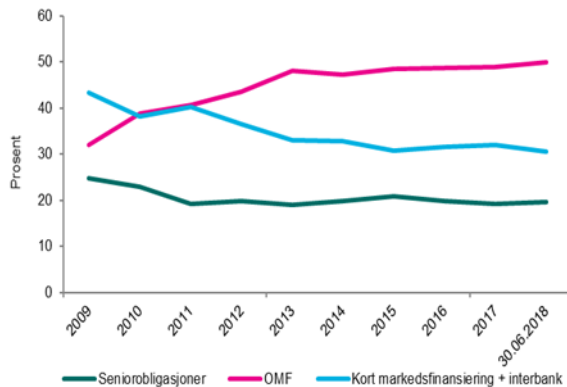

Figur 4.12: Innskuddsdekning (innskudd i prosent av utlån)

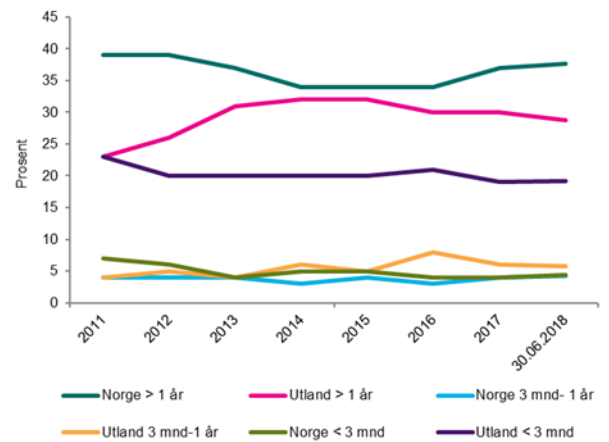

Bankenes markedsfinansiering består av seniorobligasjoner, OMF og kort markedsfinansiering inkludert interbankgjeld. OMF utgjør den største andelen av bankenes markedsfinansiering. Ved utgangen av andre kvartal 2018 var andelen OMF 50 prosent. Andelene av kort markedsfinansiering og seniorobligasjoner utgjorde henholdsvis 30 og 20 prosent. Andelene har vært relativt stabile de seneste årene, se figur 4.13.

Figur 4.13: Type markedsfinansiering, banker og OMF-foretak. Prosent av total markedsfinansiering

Figur 4.14: Løpetid og innenlandsk/utenlandsk, banker og OMF-foretak. Prosent av total markedsfinansiering

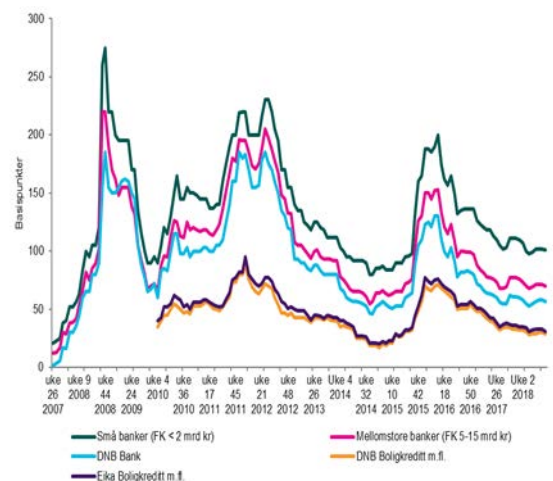
Over 50 prosent av bankenes markedsfinansiering er gjeld til utlandet. En betydelig andel av dette er finansiering med løpetid under 3 måneder. Ved utgangen av andre kvartal 2018 utgjorde utenlandsk finansiering under 3 måneder 19 prosent av bankenes markedsfinansiering, en liten økning sammenlignet med utgangen av andre kvartal i fjor og første kvartal 2018, men stabil sammenlignet med årsslutt 2017. Andelen finansiering med løpetid over 1 år av total markedsfinansiering er noe redusert i samme periode til 66 prosent, som følge av at andelen utenlandsk finansiering over 1 år er redusert, se figur 4.14.

Norske banker melder om god tilgang på både kort og lang finansiering i andre kvartal 2018, men påpeker at finansieringskostnadene har økt noe, blant annet som følge av investorers tilpasning til skatteendringer i USA, nedskaleringen av oppkjøpsprogrammet til ECB og noe økt geopolitisk uro.

Figur 4.15: 3-mnd NIBOR, prosent

Figur 4.16: Indikative påslag for seniorobligasjoner og OMF. 5 år mot 3-mnd NIBOR. T.o.m. uke 30, 2018

Utenlandske bankers filialer i Norge

Tolv utenlandske banker driver filialer i Norge med både innskudds- og utlånsvirksomhet. Disse filialene hadde en utlånsvekst siste tolv måneder på 5,3 prosent, inkludert utlån i OMF-foretak, se tabell 4.4. Filialene stod for 19 prosent av samtlige bankers utlån til personkunder. Filialenes andel av utlån til innenlandske bedriftskunder var 37 prosent. Også de utenlandske filialene har svært lave utlånstap så langt i år, tilsvarende 0,02 prosent av utlån. Innskuddsveksten for filialene var negativ siste tolv måneder. Filialenes markedsandeler for innskudd var noe lavere enn for utlån, med 12 prosent for personkunder og 29 prosent for bedriftskunder.

Tabell 4.3: Hovedposter i regnskapet for utenlandske bankers filialer i Norge

	1. halvår 2018		1. halvår 2017	
	Mill.kr	% GFK	Mill.kr	% GFK
Netto renteinntekter	9 199	1,35	9 178	1,39
Andre inntekter	4 504	0,66	4 121	0,62
herav verdiendr. finansielle instrumenter	804	0,12	343	0,05
Driftskostnader	5 931	0,87	5 439	0,82
herav lønn og personalkostnader	3 083	0,45	2 772	0,42
Resultat før tap	7 772	1,14	7 860	1,19
Tap på utlån	125	0,02	1 843	0,28
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	0	0,00	74	0,01
Resultat før skatt	7 647	1,12	6 091	0,92

	30.06.2018	30.06.2017	
	Mrd.kr	Mrd.kr	Vekst
Forvaltningskapital	1 395,8	1 348,8	3,5
Brutto utlån til kunder (inkl. OMF-foretak)	1 161,1	1 102,3	5,3
Innskudd fra kunder	523,0	528,1	-1,0

4.2 Kredittforetak

Nærmere om OMF-foretakene

Det er 25 kredittforetak som utsteder obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) i Norge, hvorav 20 er heleide, mens 5 er deleide av flere banker. Verdien av sikkerhetsmassen i OMF-foretakene skal til enhver tid overstige verdien av utstedte obligasjoner. Gjennomsnittlig belåningsgrad på utlån som inngår i sikkerhetsmassen forandrer seg lite over tid og ligger mellom 45 og 55 prosent i de fleste foretakene.

Resultatene for heleide OMF-foretak er en del av bankenes konsernregnskap, og inngår dermed i omtalen av banker. De heleide OMF-foretakene økte utlånene med 4 prosent siste 12 måneder gjennom overføringer og formidlinger av lån fra banker, se tabell 4.4.

Tabell 4.4: Balanseposter heleide OMF-foretak (20 foretak)

	30.06.2018	30.06.2017	
	Mill. kr	Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital (sum gjeld og egenkapital)	1 194 379	1 164 598	2,6
Brutto utlån til kunder	1 138 457	1 093 083	4,2
herav utlån sikret med pant i bolig/næringseiendom	1 076 261	1 038 420	3,6
Fyllingssikkerhet	16 200	14 069	15,1
Sum sikkerhetsmasse	1 147 817	1 119 120	2,6
Gjennomsnittlig overpantsettelse	33,5 %	40,5 %	
Gjeld stiftet v. utstedelse av oblig. m. fortrinnsrett	859 523	796 361	7,9
Innlån fra kredittinstitusjoner og finansieringsforetak	215 614	246 105	-12,4

Resultatutviklingen i de deleide foretakene er i stor grad påvirket av urealiserte tap på sikringsinstrumenter, se tabell 4.5. De urealiserte tapene på finansielle instrumenter var lavere i første halvår 2018 enn i tilsvarende periode i fjor.

Tabell 4.5: Resultatposter deleide OMF-foretak (5 foretak)

	1. halvår 2018		1. halvår 2017	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	659	0,34	627	0,33
Andre inntekter	-415	-0,22	-757	-0,40
herav verdiendr. finansielle instrumenter	-157	-0,08	-586	-0,31
Andre kostnader	64	0,03	65	0,03
herav lønn og personalkostnader	34	0,02	32	0,02
Resultat før tap på utlån	177	0,09	-198	-0,10
Bokførte tap på utlån	1	0,00	0	0,00
Resultat før skatt	177	0,09	-198	-0,10
Skattekostnad	29	0,02	-48	-0,03
Resultat etter skatt	148	0,08	-150	-0,08

Utlånsveksten i de deleide OMF-foretakene var i underkant av 6 prosent ved utgangen av første halvår 2018, se tabell 4.6.

Tabell 4.6: Balanseposter deleide OMF-foretak (5 foretak)

	30.06.2018	30.06.2017	
	Mill. kr	Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital (sum gjeld og egenkapital)	378 481	381 870	-0,9
Brutto utlån til kunder	285 050	269 528	5,8
herav utlån sikret med pant i bolig/næringseiendom	282 680	267 873	5,5
Fyllingssikkerhet	42 763	45 664	-6,4
Sum sikkerhetsmasse	358 452	327 098	9,6
Gjennomsnittlig overpantsettelse	7,9 %	9,7 %	
Gjeld stiftet v. utstedelse av oblig. m. fortrinnsrett	332 334	298 067	11,5
Innlån fra kredittinstitusjoner og finansieringsforetak	16 927	27 905	-39,3

Øvrige kredittforetak

Gruppen består av Kommunalbanken, Bolig- og Næringskreditt og Kredittforeningen for Sparebanker. Resultatforbedringen fra første halvår i fjor skyldtes netto urealiserte gevinster på finansielle instrumenter.

Tabell 4.7: Resultatposter (3 kredittforetak)

	1. halvår 2018		1. halvår 2017	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	1 049	0,50	1 181	0,54
Andre inntekter	310	0,15	-375	-0,17
herav verdiendr. finansielle instrumenter	319	0,15	-383	-0,17
Andre kostnader	122	0,06	119	0,05
herav lønn og personalkostnader	68	0,03	68	0,03
Resultat før tap på utlån	1 226	0,58	676	0,31
Bokførte tap på utlån	-12	-0,01	-5	0,00
Resultat før skatt	1 238	0,59	680	0,31
Skattekostnad	310	0,15	171	0,08
Resultat etter skatt	928	0,44	510	0,23

Tabell 4.8: Balanseposter (3 kredittforetak)

	30.06.2018	30.06.2017	
	Mill. kr	Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital (sum gjeld og egenkapital)	412 457	440 587	-6,4
Brutto utlån til kunder	292 270	282 426	3,5
herav utlån vurdert til amortisert kost	148 653	144 445	2,9
herav utlån vurdert til virkelig verdi	143 616	137 981	4,1
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	358 470	388 352	-7,7
Innlån fra kredittinstitusjoner og finansieringsforetak	9 481	6 702	41,5

4.3 Finansieringsforetak

- Nedgang i netto renteinntekter
- Noe høyere tapsnivå

I avsnittet omtales utviklingen i 25 norske foretak som har leasing og bilfinansiering som hovedområde i tillegg til kortbaserte utlån og annen forbruksfinansiering.

Resultat

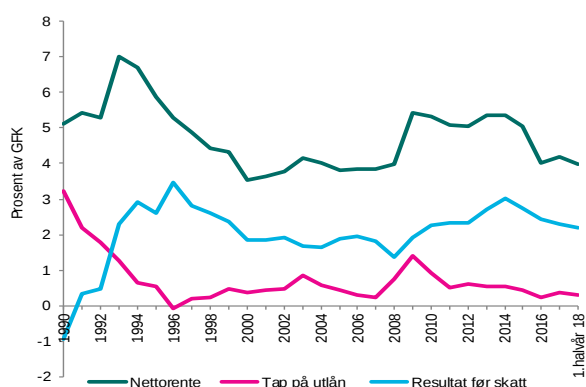
Finansieringsforetakenes resultat før skatt i prosent av GFK, falt med 0,2 prosentpoeng sammenlignet med første halvår 2017, se tabell 4.9. Nivået på netto renteinntekter var noe lavere enn i første halvår i fjor, mens det har vært en økning i tap på utlån. Som det fremgår av figur 4.17 har resultatutviklingen for finansieringsforetakene samlet vært forholdsvis stabil de siste årene. Egenkapitalavkastningen for finansieringsforetakene samlet var noe lavere enn i samme periode i fjor.

Tabell 4.9: Resultatposter finansieringsforetak*

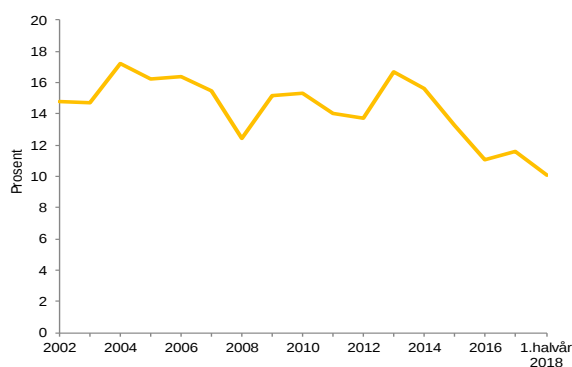
	1. halvår 2018		1. halvår 2017	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	2 544	3,99	2 417	4,10
Andre inntekter	133	0,21	180	0,30
herav verdiendr. finansielle instrumenter	0	0,00	15	0,03
Andre kostnader	1 010	1,58	964	1,63
herav lønn og personalkostnader	513	0,80	489	0,83
Driftsresultat før tap	1 583	2,48	1 553	2,63
Bokførte tap på utlån	194	0,30	147	0,25
Resultat før skatt	1 389	2,18	1 406	2,38
Skattekostnad	343	0,54	343	0,58
Resultat etter skatt	1 047	1,64	1 063	1,80
Egenkapitalavkastning	10,1 %		10,6 %	

*Forbrukslån i norske finansieringsforetak inngår i tabellen.

Figur 4.17: Nettorente, tap på utlån og resultat før skatt

Figur 4.18: Egenkapitalavkastning

Balanse

Finansieringsforetakene samlet hadde en utlånsvekst på nær 14 prosent siste tolv måneder, se tabell 4.10.
Leasing som utgjør 60 prosent av utlånsporteføljen hadde en vekst på 12,5 prosent.

Misligholdet har økt sammenlignet med utgangen av første halvår i fjor. Generelt ligger misligholdet i finansieringsforetakene på et høyere nivå enn i bankene.

Tabell 4.10: Balanseposter finansieringsforetak*

	30.06.2018		30.06.2017		
	Mill. kr	% br. utlån	Mill. kr	% br. utlån	% vekst
Forvaltningskapital (sum gjeld og egenkapital)	133 122		121 513		9,6
Brutto utlån til kunder	126 351		111 168		13,7
herav utlån vurdert til amortisert kost	126 237		110 979		13,7
herav leasing	75 614		67 241		12,5
Tapsnedskrivninger på utlån til amortisert kost	-1 453	-1,2	-1 142	-1,0	27,3
...herav Steg 1 (IFRS)	-223	-0,2			
...herav Steg 2 (IFRS)/Gruppenedskrivninger (NGAAP)	-325	-0,3	-224	-0,2	
...herav steg 3 (IFRS)/Individuelle nedskrivninger (NGAAP)	-905	-0,7	-868	-0,8	
Brutto misligholdte lån, 90 dager	3 582	2,8	2 498	2,2	43,4
Innlån fra kredittinstitusjoner og finansieringsforetak	86 665		80 337		7,9

*Forbrukslån i norske finansieringsforetak inngår i tabellen.

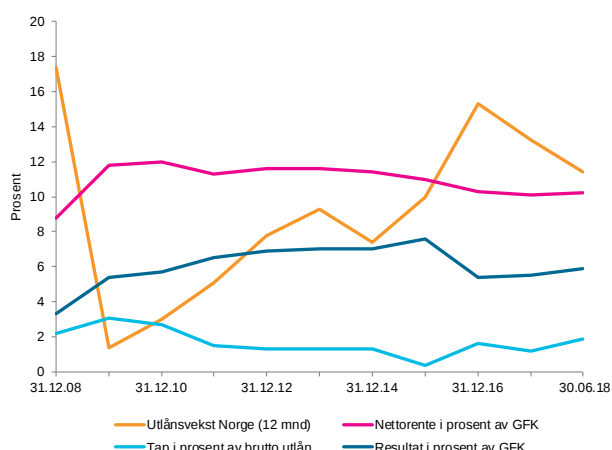
4.4 Forbrukslån i banker og finansieringsforetak

- Årsvekst på 11 prosent i Norge
- Stabilt gode resultater

Det har vært en sterk vekst i omfanget av forbrukslån (lån uten sikkerhet) de senere årene. Forbrukslån utgjør om lag 3 prosent av den samlede gjelden til husholdningene. Finanstilsynet har kartlagt virksomheten til et utvalg på 28 banker og finansieringsforetak som driver med forbruksfinansiering. Både norske foretak og utenlandske filialer i Norge inngår, og utvalget dekker hoveddelen av det norske markedet.

Rentemarginen på forbrukslån er høy sammenlignet med pantesikrede lån. Foretakene kan derfor tåle relativt høye tap og likevel oppnå god lønnsomhet, se figur 4.19. Den høye lønnsomheten over lengre tid har gjort forbrukslån til et attraktivt satsningsområde både for nye tilbydere og etablerte foretak. Tap på forbrukslån utgjorde 1,9 prosent av brutto utlån i første halvår 2018.

Figur 4.19: Utlånsvekst, nettorente, tap og resultat før skatt

Tabell 4.11: Utviklingen i forbrukslån i et utvalg foretak

	1. halvår 18	1. halvår 17
Forbrukslån per 30.06. Totalt (mill. kr)	152 019	134 114
Årsvekst %	13,4	21,0
Forbrukslån per 30.06. Norge (mill. kr)	108 417	97 493
Årsvekst %	11,2	16,0
Tap i % av forbrukslån (annualisert)	1,9	1,2
Nettorente i % av GFK (annualisert)	10,2	10,3
Resultat ord.drift i % av GFK (annualisert)	5,9	6,1
Brutto misligh. lån, 90 dg. % av forbrukslån	6,9	6,3

Veksten i forbrukslån har vært klart høyere enn den generelle kredittveksten til personkunder de siste årene. Nye tilbydere med forbrukslån som hovedvirksomhet, har generelt hatt høyere vekst i forbrukslån enn vanlige banker. Tolv månedersveksten i det norske markedet var 11,2 prosent ved utgangen av første halvår 2018, se tabell 4.11. Ved utgangen av første kvartal var årsveksten 11,4 prosent. Enkelte norske banker hadde betydelig høyere vekst i utlån til kunder i øvrige nordiske land. Kredittkortlån utgjorde 46 prosent av totale forbrukslån i Norge, mot 49 prosent ett år tidligere. Misligholdsnivået på forbrukslån er generelt høyere enn for andre typer lån i banker og finansieringsforetak og har økt det siste året.

5 Forsikring og pensjon

5.1 Livsforsikringsforetak

- Betydelig nedgang i netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen som følge av negative verdiendringer på obligasjoner og aksjer
- Negativt verdijustert resultat, betydelig nedgang sammenlignet med første halvår 2017
- Resultat før skatt var noe høyere enn i samme periode i 2017

Kapittelet tar for seg utviklingen i samtlige 12 norske livsforsikringsforetak.

Resultat

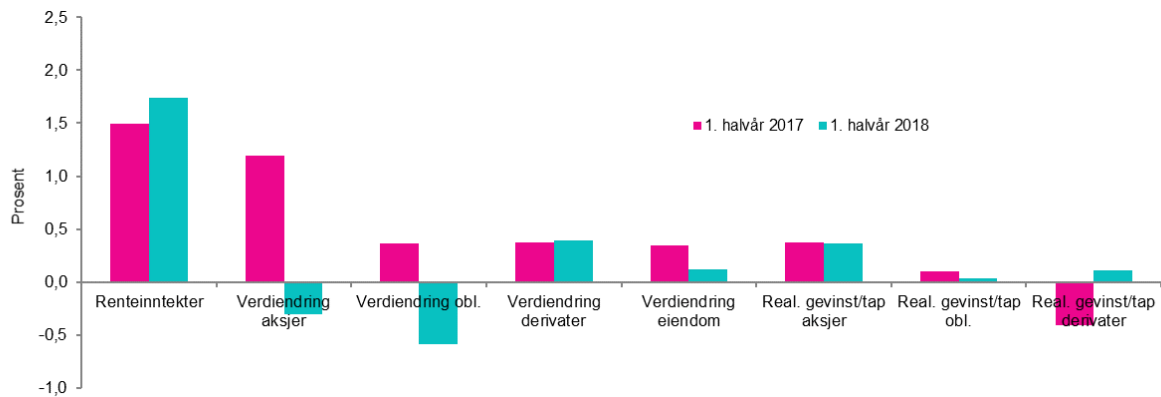
Livsforsikringsforetakenes resultat før skatt var 5 mrd. kroner (0,7 prosent av GFK) i første halvår 2018. Til tross for en stor nedgang i inntektene fra investeringer i kollektivporteføljen som følge av verdifall på obligasjoner og aksjer, var resultatet noe høyere enn i samme periode i 2017. Økte premieinntekter, renteinntekter og gevinster ved realisasjon bidro positivt til resultatet. Lavere avkastning medførte en reduksjon i kursreguleringsfondet på 5,3 mrd. kroner i første halvår 2018. Verdijustert resultat, som er resultat før overføring fra kursreguleringsfondet, utgjorde -0,3 mrd. kroner som er vesentlig lavere enn i første halvår i fjor.

Tabell 5.1: Utvalgte resultatposter for livsforsikringsforetakene

RESULTAT	1. halvår 2018		1. halvår 2017	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Forfalte bruttopremier	52 923	7,0	46 749	6,7
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	15 805	2,1	30 274	4,3
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	13 141	1,7	10 444	1,5
herav gevinster ved realisasjon	3 385	0,4	279	0,0
herav verdiendringer	-3 916	-0,5	14 333	2,1
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	1 663	0,2	12 034	1,7
Utbetalte erstatninger	-28 389	-3,8	-27 070	-3,9
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-12 725	-1,7	-22 272	-3,2
herav endring i kursreguleringsfond	5 272	0,7	-9 967	-1,4
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-8 053	-1,1	-7 042	-1,0
Resultat fra kundeporteføljene (teknisk regnskap)	2 909	0,4	2 676	0,4
Resultat fra selskapsporteføljen (ikke-teknisk regnskap)	2 081	0,3	1 587	0,2
Resultat før skatt	4 990	0,7	4 262	0,6
Endringer i kursreguleringsfond	-5 272	-0,7	9 967	1,4
Verdijustert resultat før skatt	-282	0,0	14 229	2,0

Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen falt fra 4,3 prosent av GFK i første halvår 2017 til 2,1 prosent i første halvår 2018. Det var en verdinedgang på investeringene i kollektivporteføljen på 4 mrd. kroner (-0,5 prosent av GFK), mot en verdioppgang på 14 mrd. kroner (2,1 prosent av GFK) i samme periode i fjor. Negative verdiendringer på obligasjoner og aksjer var den viktigste årsaken til reduksjonen i inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen i perioden, se figur 5.1.

Figur 5.1: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen, prosent av GFK

Foretakene hadde samlet sett en nedgang i inntektene fra verdiendring på eiendom på 1,5 mrd. kroner sammenlignet med første halvår 2017.

Foretakenes forfalte bruttopremier økte med over 5 mrd. kroner (fra 6,7 prosent til 7,0 prosent av GFK), og utbetalte erstatninger har holdt seg forholdsvis stabile sett i forhold til samme periode i fjor.

Renteinntektene har økt som følge av renteoppgangen i første halvår 2018, og utgjorde 1,7 prosent av GFK. Livsforsikringsforetakene hadde en realisert gevinst på finansielle eiendeler i kollektivporteføljen på 3,4 mrd. kroner, en oppgang fra 0,3 mrd. kroner i første halvår 2017. Dette skyldes i hovedsak en realisert gevinst på 0,9 mrd. kroner på derivatene i første halvår i år, mot et tap på 2,9 mrd. kroner i samme periode i fjor. Gevinster og tap på derivatene utligner i hovedsak tilsvarende gevinster og tap på finansielle eiendeler som skyldes valutaendringer, ettersom derivatene i hovedsak er sikring mot valuta. Foretakenes realiserte gevinst på obligasjoner falt noe i samme periode, mens den realiserte gevinsten på aksjer var nær uendret.

Kursreguleringsfondet ble redusert med 5,3 mrd. kroner i første halvår 2018, mot en økning på 10 mrd. kroner i første halvår 2017.

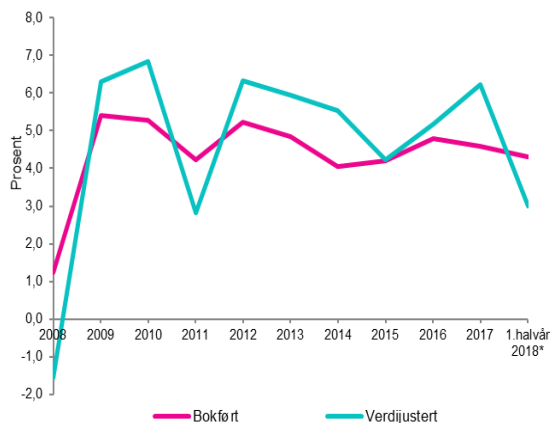
Også netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen er betydelig redusert sammenlignet med første halvår 2017, fra 1,7 prosent av GFK til 0,2 prosent av GFK.

Avkastning i kollektivporteføljen

Kollektivporteføljen omfatter ytelsespensjon, fripoliser og øvrige kontrakter der kundene er garantert en årlig minsteavkastning. Bokført kapitalavkastning i kollektivporteføljen var 4,3 prosent (annualisert) i første halvår

2018, tilsvarende som i samme periode i 2017. Den verdijusterte avkastningen, som inkluderer de urealiserte verdiendringene, ble redusert betydelig fra 6 prosent til 3 prosent (annualisert).

Figur 5.2: Avkastning i kollektivporteføljen

* Annualisert

Balanse

Livsforsikringsforetakenes samlede forvaltningskapital økte med 7 prosent det siste året til 1 530 mrd. kroner, se tabell 5.2. Kollektivporteføljen, som består av kontrakter med rentegaranti, utgjør hoveddelen av balansen med 1 065 mrd. kroner, eller 70 prosent av forvaltningskapitalen.

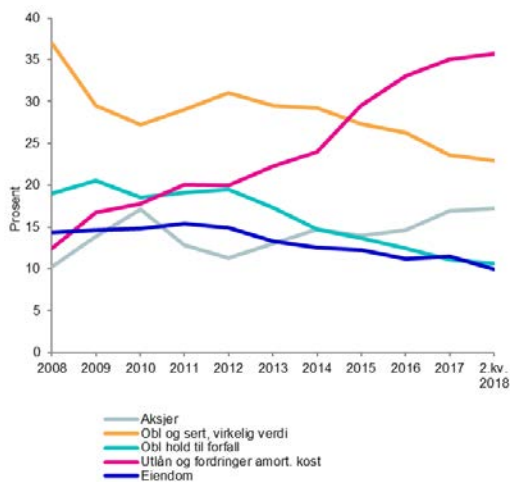
Tabell 5.2: Utvalgte balanseposter (total balanse) *

	30.06.2018		30.06.2017	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og faste eiendommer (inkl. eiendomsselskaper)	110 578	7,2	123 032	8,6
Finansielle eiendeler til amortisert kost	522 791	34,2	500 710	35,0
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	805 084	52,6	741 984	51,9
herav aksjer og andeler	376 132	24,6	321 581	22,5
herav obligasjoner og sertifikater	430 881	28,2	412 016	28,8
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	1 529 549	100,0	1 428 796	100,0
herav eiendeler i selskapsporteføljen	144 819	9,5	132 055	9,2
herav eiendeler i kollektivporteføljen	1 065 365	69,7	1 032 224	72,2
herav eiendeler i investeringsvalgporteføljen	318 509	20,8	263 696	18,5
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	1 065 108	69,6	1 019 534	71,4
herav premiereserve	924 763	60,5	889 934	62,3
herav tilleggsavsetninger	51 043	3,3	43 808	3,1
herav kursreguleringsfond	58 696	3,8	55 757	3,9

*Tabellen viser andeler for eiendeler i alle tre porteføljer samlet

Sammensetningen av investeringene i kollektivporteføljen har endret seg lite det siste året for foretakene samlet, og aksjeandelen i kollektivporteføljen var 17 prosent ved utgangen av første halvår 2018, en økning på 1,6 prosentpoeng sammenlignet med samme periode i fjor.

Figur 5.3: Investeringer i kollektivporteføljen for livsforsikringsforetakene samlet

Obligasjoner målt til virkelig verdi utgjorde 23 prosent av kollektivporteføljen for foretakene samlet ved utgangen av første halvår 2018, og andelen har vært noe synkende de siste årene. Obligasjoner holdt til forfall har også gått noe ned, og utgjorde 11 prosent av kollektivporteføljen ved utgangen av første halvår 2018. Foretak som driver privat kollektiv pensjon har vesentlig høyere andel hold til forfall obligasjoner med 18 prosent, men også her har andelen gått noe ned over tid. Utlån og fordringer til amortisert kost har økt vesentlig de siste årene. Denne porteføljen inkluderer andre obligasjoner målt til amortisert kost (som ikke er holdt til forfall obligasjoner), samt utlån, blant annet boliglån. Per 30. juni 2018 hadde livsforsikringsforetakene utlån med pant i bolig til en verdi av 47,8 mrd. kroner, hvilket er 2,6 mrd. kroner høyere enn året før.

Foretakenes eiendomsinvesteringer ligger i hovedsak i kollektivporteføljen. Det siste året har eiendom som andel av kollektivporteføljen gått ned fra 11 prosent til 10 prosent, se figur 5.3.

I investeringsvalgporteføljen, som i hovedsak består av kontrakter uten garantert rente, var aksjeandelen 60 prosent for alle foretakene samlet ved utgangen av første halvår 2018, mens andelen obligasjoner var 38 prosent. Det var en liten økning i obligasjoner sammenlignet med samme periode i fjor, mens aksjeandelen har holdt seg stabil.

5.2 Pensjonskasser

- Reduserte finansinntekter som følge av negative verdiendringer på aksjer og obligasjoner
- Nedgang i verdijustert avkastning

Det var 86 pensjonskasser i det norske markedet ved utgangen av første halvår 2018. Omtalen omfatter de 48 største pensjonskassene, hvorav 21 er private og 27 er kommunale pensjonskasser. Disse pensjonskassene hadde en forvaltningskapital på 334 mrd. kroner og står for om lag 95 prosent av pensjonskassenes samlede forvaltningskapital. Resultat og balanse for henholdsvis private og kommunale pensjonskasser er vist i tabeller i kapittel 7.

Resultat

Pensjonskassene hadde et resultat før skatt på 3,4 mrd. kroner (2,1 prosent av GFK) i første halvår 2018, ned fra 4,1 mrd. kroner (2,6 prosent av GFK) i første halvår 2017, se tabell 5.3. Negative verdiendringer på aksjer, men også obligasjoner, var de viktigste årsakene til nedgangen i inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen i perioden. Kursreguleringsfondet ble redusert med 2,2 mrd. kroner i første halvår 2018, mot en økning på 6,2 mrd. kroner i første halvår 2017. Verdijustert resultat utgjorde 1,2 mrd.kr (0,8 prosent av GFK) som er vesentlig lavere enn i første halvår i fjor.

Tabell 5.3: Utvalgte resultatposter for pensjonskasser

RESULTAT	1. halvår 2018		1. halvår 2017	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Forfalte bruttopremier	7 675	4,7	7 514	4,9
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	3 369	2,1	11 134	7,3
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	2 613	1,6	2 590	1,7
herav gevinster ved realisasjon	2 491	1,5	1 758	1,1
herav verdiendringer	-2 112	-1,3	6 354	4,2
Utbetalte pensjoner mv.	-3 993	-2,4	-3 742	-2,4
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-3 313	-2,0	-11 292	-7,4
herav endring i kursreguleringsfond	2 166	1,3	-6 234	-4,1
Midler tilordnet forsikringskontraktene -kontraktsfastsatte forpliktelser	-708	-0,4	-452	-0,3
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	2 623	1,6	2 824	1,8
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljene)	799	0,5	1 230	0,8
Resultat før skatt	3 422	2,1	4 054	2,6
Endring i kursreguleringsfond	-2 166	-1,3	6 234	4,1
Verdijustert resultat før skatt	1 256	0,8	10 288	6,7
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	3 378	2,1	4 017	2,6

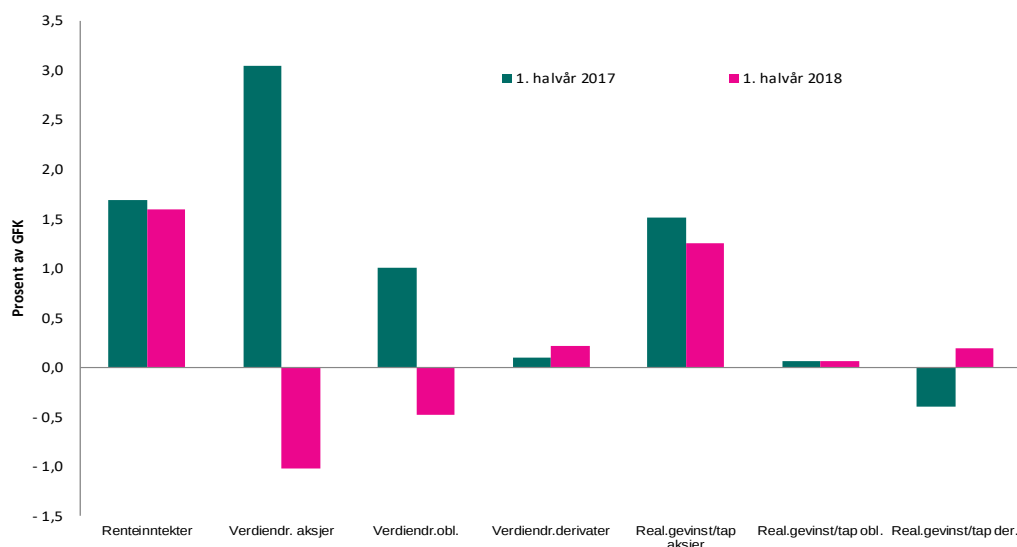
Kommunale pensjonskasser hadde et bokført resultat på 2,8 prosent av GFK i første halvår 2018, mens de private pensjonskassenes resultat var på 1,2 prosent av GFK, se tabell 5.4. Det verdijusterte resultatet var også noe høyere i de kommunale pensjonskassene enn i de private.

Tabell 5.4: Resultater for private og kommunale pensjonskasser i første halvår 2018

Mill. kr/ Prosent	Res.før skatt	% av GFK	Verdijustert res. før skatt	% av GFK
Private	819	1,2	403	0,6
Kommunale	2 603	2,8	854	0,9
Pensjonskasser totalt	3 422	2,1	1 256	0,8

Inntektene fra investeringene i kollektivporteføljen ble redusert med 7,8 mrd. kroner sammenlignet med første halvår 2017 til 3,4 mrd. kroner (2,1 prosent av GFK). Negative verdiendringer på aksjer og obligasjoner var hovedårsakene til nedgangen i inntektene. Det var også en viss nedgang i renteinntektene og i inntektene knyttet til realisasjon av aksjer.

Figur 5.4: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen – pensjonskasser samlet

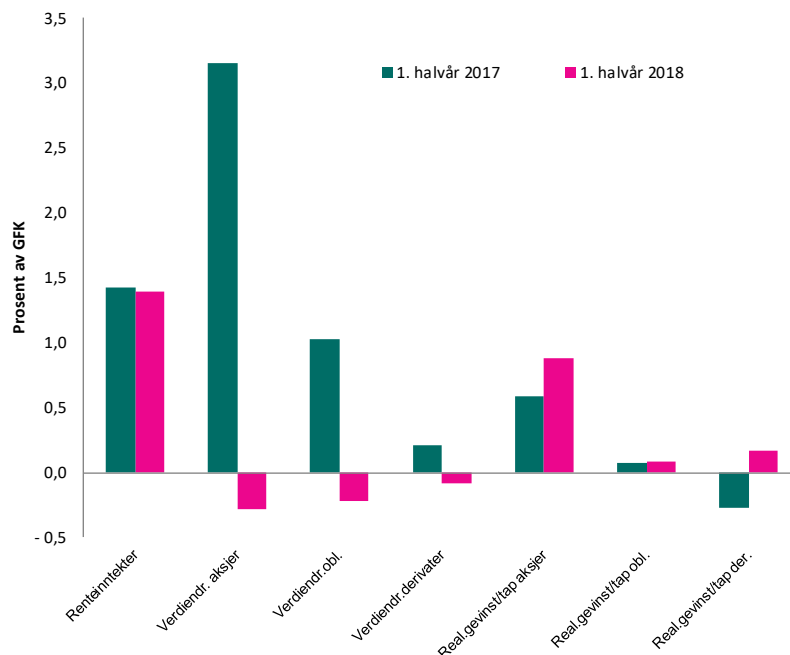

De negative verdiendringene på aksjer og obligasjoner var størst for private pensjonskasser som også hadde en nedgang i inntektene knyttet til realisasjon av aksjer. Som andel av GFK var imidlertid inntektene fra realisasjon av aksjer større for de private pensjonskassene. De hadde også positive verdiendringer på derivater.

Figur 5.5: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen – private pensjonskasser

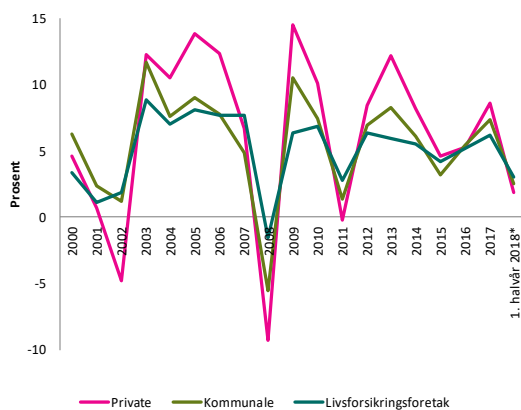
Figur 5.6: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen – kommunale pensjonskasser

I første halvår 2018 hadde pensjonskassene en annualisert verdijustert avkastning i kollektivporteføljen på 2,2 prosent, ned fra 8,1 prosent i samme periode i 2017. Avkastningen var 1,9 prosent for private og 2,5 prosent for kommunale pensjonskasser. Til sammenligning hadde livsforsikringsforetakene en annualisert verdijustert avkastning i kollektivporteføljen på 3 prosent i første halvår 2018. Pensjonskassene, og da særlig de private, har over tid hatt en høyere aksjeandel enn livsforsikringsforetakene. Dette har resultert i høyere verdijustert avkastning i perioder der aksjemarkedene har utviklet seg positivt og lavere avkastning når aksjemarkedene har falt.

For pensjonskassene samlet var den bokførte annualiserte avkastningen 4,3 prosent i første halvår 2018, ned fra 5 prosent i første halvår i 2017. Den bokførte avkastningen var på samme nivå som i livsforsikringsforetakene i første halvår.

Figur 5.7: Verdijustert avkastning i kollektivporteføljen

* Annualisert

Figur 5.8: Bokført avkastning i kollektivporteføljen

Balanse

Forvaltningskapitalen i pensjonskassene økte med 5 prosent til 334 mrd. kroner det siste året, se tabell 5.5. Kollektivporteføljen utgjorde 85 prosent av pensjonskassenes forvaltningskapital ved utgangen av andre kvartal 2018. Investeringsvalgporteføljen utgjør en betydelig mindre del av forvaltningskapitalen i pensjonskassene enn i livsforsikringsforetakene, med kun 3 prosent. Pensjonskassenes investeringsvalgportefølje består av kollektive ordninger, hovedsakelig med rentegaranti.

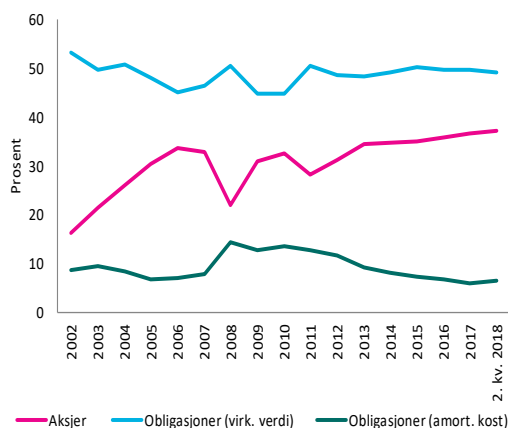
Tabell 5.5: Utvalgte balanseposter i et utvalg pensjonskasser per 30. juni 2018

BALANSE	30.06.2018		30.06.2017	
	Mill kr.	I % av FK	Mill kr.	I % av FK
Bygninger og andre faste eiendommer*	18 462	5,5	17 554	5,6
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	19 782	5,9	18 298	5,8
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	19 351	5,8	17 003	5,4
Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi:	292 895	87,7	278 465	88,1
herav aksjer og andeler	124 655	37,3	116 172	36,7
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	161 784	48,5	155 240	49,1
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	333 831	100,0	316 251	100,0
herav selskapsportefølje	41 132	12,3	34 624	10,9
herav investeringer i kollektivporteføljen	282 732	84,7	272 125	86,0
herav investeringer i investeringsvalgporteføljen	9 958	3,0	9 501	3,0
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	279 941	83,9	266 505	84,3
herav premiereserve mv.	224 372	67,2	212 980	67,3
herav kursreguleringsfond	35 623	10,7	34 876	11,0
herav tilleggsavsetninger	13 579	4,1	12 328	3,9

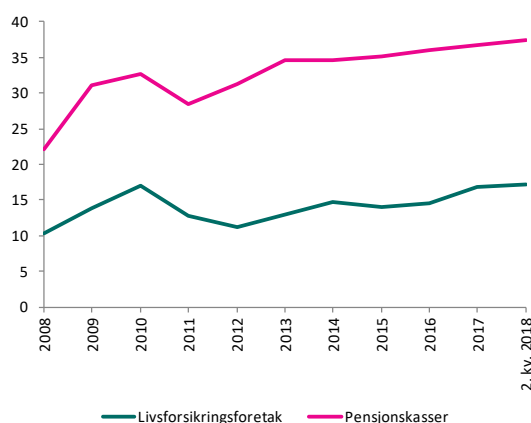
*Inkludert aksjer i datterforetak som i hovedsak er eiendomsdøtre

Obligasjoner målt til virkelig verdi er den største eiendelsposten for pensjonskassene, og utgjorde 48 prosent av kollektivporteføljen per 30. juni 2018, se figur 5.9. Aksjeandelen i kollektivporteføljen økte med om lag ett prosentpoeng og var på 37 prosent. Andelen er noe høyere i de private pensjonskassene enn i de kommunale, med hhv. 40 prosent og 34 prosent. Kommunale pensjonskasser økte aksjeandelen med nærmere tre prosentpoeng, mens den økte med kun 0,3 prosentpoeng i private pensjonskasser det siste året.

Figur 5.9: Aksjer og obligasjoner i pensjonskasser (Prosent av kollektivporteføljen)

Figur 5.10: Aksjeandel i livsforsikringsforetak og pensjonskasser (Prosent av kollektivporteføljen)

5.3 Skadeforsikringsforetak

- Betydelig svekket finansavkastning sammenlignet med første halvår 2017
- Svakere forsikringsteknisk resultat som følge av økte erstatningskostnader

De aggregerte størrelsene nedenfor gjelder alle skadeforsikringsforetak med unntak av captives, sjøforsikringsforetakene Gard og Skuld, og Den Norske Krigsforsikring for Skib (DNK). Omtalen omfatter i alt 42 skadeforsikringsforetak.

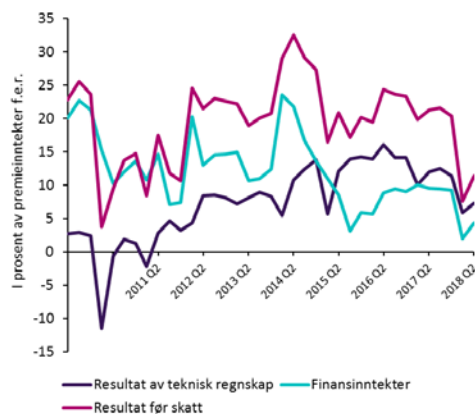
Resultat

Skadeforsikringsforetakenes resultat før skatt, målt som andel av premieinntekter, var 11,4 prosent i første halvår 2018. Dette var en reduksjon på 9,9 prosentpoeng sammenlignet med tilsvarende periode i 2017. Nedgangen skyldes i hovedsak store erstatningskostnader etter vinteren og et noe svakere finansresultat sammenlignet med første halvår 2017. Resultatet fra den forsikringsrelaterte driften (teknisk regnskap) ble som andel av premieinntektene redusert med 4,7 prosentpoeng.

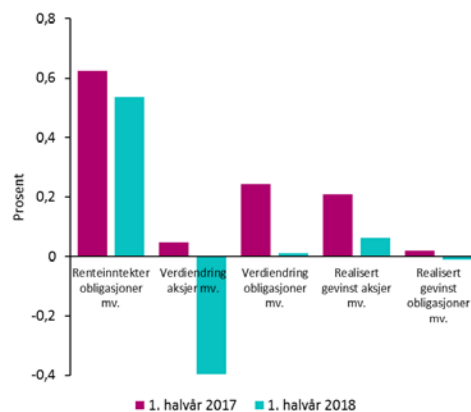
Tabell 5.6: Utvalgte resultatposter for skadeforsikringsforetakene

	1. halvår 2018		1. halvår 2017	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter for egen regning	22 111		21 074	
Erstatningskostnader for egen regning	16 700	75,5	14 935	70,9
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	3 918	17,7	3 757	17,8
Resultat av teknisk regnskap	1 611	7,3	2 530	12,0
Netto inntekter fra investeringer	950	4,3	2 019	9,6
herav renteinntekt og utbytte på finansielle eiendeler	929	4,2	1 009	4,8
herav verdiendringer	-537	-2,4	301	1,4
herav gevinster ved realisasjon	624	2,8	781	3,7
Resultat av ikke teknisk regnskap	906	4,1	1 961	9,3
Resultat før skattekostnad	2 517	11,4	4 490	21,3

Figur 5.11: Resultater i skadeforsikringsforetakene samlet. Prosent av premieinntekter f.e.r., hittil i år.

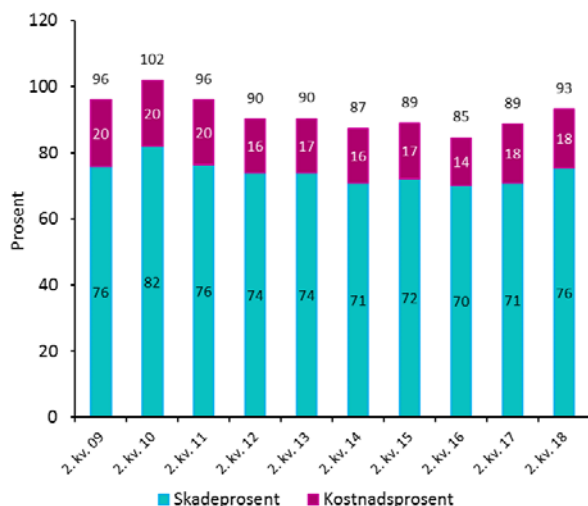

Figur 5.12: Netto inntekter fra investeringer, målt i prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital

Lønnsomheten i den forsikringsrelaterte driften for skadeforsikringsforetakene samlet sett var noe svakere i første halvår 2018 med en combined ratio på 93,2 prosent, se figur 5.13. Det skyldes en økning i skadeprosenten på 4,6 prosentpoeng fra første halvår 2017. Kostnadsprosenten holdt seg tilnærmet uendret. Lønnsomheten er imidlertid bedret fra første kvartal, da combined ratio var 94,5 prosent.

Figur 5.13: Sum av skade- og kostnadsprosent for skadeforsikringsforetakene samlet (combined ratio). Beregnet hittil i år

Balanse

Total forvaltningskapital i skadeforsikringsforetakene økte med 3,2 prosent det siste året til 137 mrd. kroner. Obligasjoner målt til virkelig verdi utgjorde 39,5 prosent av forvaltningskapitalen, om lag uendret fra året før, se tabell 5.7. Aksjeandelen var 10,9 prosent, svakt opp fra første halvår 2017.

Tabell 5.7: Utvalgte balanseposter for skadeforsikringsforetakene

	30.06.2018		30.06.2017	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Investeringer	102 802	75,3	100 787	76,2
Bygninger og andre faste eiendommer	291	0,2	290	0,2
Datterforetak, tilknyttet foretak og felleskontrollerte foretak	11 317	8,3	11 093	8,4
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	20 125	14,7	21 263	16,1
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	70 561	51,7	67 638	51,1
Aksjer og andeler	14 870	10,9	13 633	10,3
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	53 926	39,5	51 820	39,2
Gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelser	7 210	5,3	7 083	5,4
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	136 607	100,0	132 352	100,0
Egenkapital	41 419	30,3	42 088	31,8
Forsikringsforpliktelser brutto	77 181	56,5	76 357	57,7
Avsetning for ikke opptjent bruttopremie	24 201	17,7	23 691	17,9
Brutto erstatningsavsetning	52 037	38,1	51 952	39,3

6 Resultat og balanse for hver bransje

BANKER (bankkonsern)

Samtlige 127 norske banker

RESULTAT	1. halvår 2018		1. halvår 2017	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Renteinntekter m.v.	62 761	2,71	59 323	2,56
Rentekostnader m.v	21 956	0,95	20 988	0,91
Netto renteinntekter	40 805	1,76	38 335	1,66
Utbytte	1 566	0,07	1 486	0,06
Provisjonsinntekter m.v.	11 052	0,48	10 219	0,44
Provisjonskostnader m.v.	2 797	0,12	2 482	0,11
Netto verdiendr. på finansielle instrumenter	1 712	0,07	2 611	0,11
Andre inntekter	2 767	0,12	2 127	0,09
Lønn- og administrasjonskostnader				
... herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser oa.	12 308	0,53	12 098	0,52
Avskrivninger	1 630	0,07	1 539	0,07
Andre kostnader	9 803	0,42	9 870	0,43
Driftsresultat før tap	31 364	1,35	28 791	1,24
Tap på utlån	930	0,04	2 458	0,11
Verdifall på ikke-finansielle eiendeler	-489	-0,02	-12	0,00
Resultat før skatt	30 922	1,34	26 345	1,14
Skattekostnad	6 438	0,28	5 868	0,25
Resultat for perioden	24 484	1,06	20 477	0,88

BALANSE	30.06.2018		30.06.2017	
	Mill. kr		Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	4 755 248		4 472 448	6,3
Brutto utlån til kunder	3 408 670		3 240 985	5,2
Tapsnedskrivninger av utlån	-25,6		-26,4	-2,9
... herav Steg 1 (kun IFRS)	-3,1		0,0	
... herav Steg 2 (IFRS)/Gruppemessige nedskrivninger (NGAAP)	-5,2		-11,3	-54,3
... herav Steg 3 (IFRS)/Individuelle nedskrivninger (NGAAP)	-17,4		-15,1	14,9
Innsk. fra og gjeld til kunder	2 234 700		2 131 430	4,8
Gjeld stiftet ved utsted. av verdipapirer	1 456 524		1 364 353	6,8

KREDITTFORETAK**28 kredittforetak (uten Eksportfinans)**

RESULTAT	1. halvår 2018		1. halvår 2017	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Renteinntekter og lignende inntekter	19 687	1,99	19 172	2,00
Rentekostnader og lignende kostnader	12 817	1,29	12 519	1,31
= Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter	6 869	0,69	6 652	0,69
Utbytte og andre lignende inntekter	8	0,00	6	0,00
Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester	76	0,01	93	0,01
Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester	539	0,05	367	0,04
Nto. gev./tap omløpsmidler/fin. eiend. vurd. til virk. verdi	-1 364	-0,14	-2 561	-0,27
Andre driftsinntekter	9	0,00	3	0,00
Lønn, pensjoner og sosiale ytelser	125	0,01	122	0,01
Av-/nedskrivninger på ikke-finansielle eiendeler	4 031	0,41	2 825	0,30
Andre driftskostnader	890	0,09	866	0,09
Driftsresultat før tap	4 031	0,41	2 825	0,30
Tap på utlån	-9	0,00	0	0,00
Resultat før skatt fra videreført virksomhet	4 040	0,41	2 825	0,30
Skatt på resultat fra videreført virksomhet	974	0,10	707	0,07
Resultat før andre inntekter og kostnader	3 066	0,31	2 118	0,22

BALANSE	30.06.2018		30.06.2017	
	Mill. kr		Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital (sum gjeld og egenkapital)	1 985 318		1 987 054	-0,1
Brutto utlån til kunder	1 715 776		1 645 037	4,3
Tapsnedskrivninger totalt	-374		-300	24,8
...herav Steg 1 (IFRS)	-84			
...herav Steg 2 (IFRS)/Gruppemessige nedskrivninger (NGAAP)	-150		-203	
...herav Steg 3 (IFRS)/Individuelle nedskrivninger (NGAAP)	-140		-80	
Innlån fra kredittinstitusjoner og finansieringsforetak	242 022		280 713	-13,8
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	1 524 073		1 503 685	1,4

FINANSIERINGSFORETAK**25 finansieringsforetak**

RESULTAT	1. halvår 2018		1. halvår 2017	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Renteinntekter og lignende inntekter	3 356	5,27	3 318	5,62
Rentekostnader og lignende kostnader	812	1,27	901	1,53
= Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter	2 544	3,99	2 417	4,10
Utbytte og andre lignende inntekter	0	0,00	0	0,00
Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester	445	0,70	406	0,69
Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester	482	0,76	430	0,73
Nto. gev./tap omløpsmidler/fin. eiend. vurd. til virk. verdi	0	0,00	15	0,03
Andre driftsinntekter	169	0,27	189	0,32
Lønn, pensjoner og sosiale ytelser	513	0,80	489	0,83
Av-/nedskrivninger på ikke-finansielle eiendeler	84	0,13	79	0,13
Andre driftskostnader	497	0,78	475	0,81
Driftsresultat før tap	1 583	2,48	1 553	2,63
Tap på utlån	194	0,30	147	0,25
Resultat før skatt fra videreført virksomhet	1 389	2,18	1 406	2,38
Skatt på resultat fra videreført virksomhet	343	0,54	343	0,58
Resultat før andre inntekter og kostnader	1 047	1,64	1 063	1,80

BALANSE	30.06.2018		30.06.2017	
	Mill. kr		Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital (sum gjeld og egenkapital)	133 122		121 513	9,6
Brutto utlån til kunder	126 351		111 168	13,7
Tapsnedskrivninger på utlån til amortisert kost	-1 453		-1 142	27,3
...herav Steg 1 (IFRS)	-223			
...herav Steg 2 (IFRS)/Gruppemessige nedskrivninger (NGAAP)	-325		-224	
...herav Steg 3 (IFRS)/Individuelle nedskrivninger (NGAAP)	-905		-868	
Innlån fra kredittinstitusjoner og finansieringsforetak	86 665		80 337	7,9

LIVSFORSIKRINGSFORETAK**12 livsforsikringsforetak**

RESULTAT	1. halvår 2018		1. halvår 2017	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Forfalte bruttopremier	52 923	7,0	46 749	6,7
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	15 805	2,1	30 274	4,3
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	13 141	1,7	10 444	1,5
herav gevinster ved realisasjon	3 385	0,4	279	0,0
herav verdiendringer	-3 916	-0,5	14 333	2,1
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	1 663	0,2	12 034	1,7
Utbetalte erstatninger	-28 389	-3,8	-27 070	-3,9
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-12 725	-1,7	-22 272	-3,2
herav endring i kursreguleringsfond	5 272	0,7	-9 967	-1,4
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-8 053	-1,1	-7 042	-1,0
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-3 169	-0,4	-3 101	-0,4
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	2 909	0,4	2 676	0,4
Resultat av ikke-tekniske regnskap (selskapsporteføljen)	2 081	0,3	1 587	0,2
Resultat før skatt	4 990	0,7	4 262	0,6
Endringer i kursreguleringsfond	-5 272	-0,7	9 967	1,4
Verdijustert resultat før skatt	-282	0,0	14 229	2,0
Totalresultat (inkl. andre resultatkomponenter) etter skatt	4 027	0,5	3 694	0,5

BALANSE	30.06.2018		30.06.2017	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og faste eiendommer (inkl. eiendomsselskaper)	110 578	7	123 032	9
Finansielle eiendeler til amortisert kost	522 791	34	500 710	35
herav investeringer som holdes til forfall	113 041	7	122 888	9
herav utlån og fordringer	380 597	25	350 376	25
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	805 084	53	741 984	52
herav aksjer og andeler	376 132	25	321 581	23
herav obligasjoner og sertifikater	430 881	28	412 016	29
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	1 529 549	100	1 428 796	100
herav eiendeler i selskapsporteføljen	144 819	9	132 055	9
herav eiendeler i kollektivporteføljen	1 065 365	70	1 032 224	72
herav eiendeler i investeringsvalgporteføljen	318 509	21	263 696	18
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	1 065 108	70	1 019 534	71
herav premiereserve	924 763	60	889 934	62
herav tilleggsavsetninger	51 043	3	43 808	3
herav kursreguleringsfond	58 696	4	55 757	4

Resultatrapport for finansforetak, 1. halvår 2018

Resultat og balanse for hver bransje

PENSJONSKASSER

48 pensjonskasser

RESULTAT	1. halvår 2018		1. halvår 2017	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Forfalte bruttopremier	7 675	4,7	7 514	4,9
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	3 369	2,1	11 134	7,3
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	2 613	1,6	2 590	1,7
herav gevinster ved realisasjon	2 491	1,5	1 758	1,1
herav verdiendringer	-2 112	-1,3	6 354	4,2
Utbetalte pensjoner mv.	-3 993	-2,4	-3 742	-2,4
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-3 313	-2,0	-11 292	-7,4
herav endring i kursreguleringsfond	2 166	1,3	-6 234	-4,1
Midler tilordnet forsikringskontraktene -kontraktsfastsatte forpliktelser	-708	-0,4	-452	-0,3
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	2 623	1,6	2 824	1,8
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljene)	799	0,5	1 230	0,8
Resultat før skatt	3 422	2,1	4 054	2,6
Endring i kursreguleringsfond	-2 166	-1,3	6 234	4,1
Verdijustert resultat før skatt	1 256	0,8	10 288	6,7
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	3 378	2,1	4 017	2,6

BALANSE	30.06.2018		30.06.2017	
	Mill. kr.	I % av FK	Mill. kr.	I % av FK
Bygninger og andre faste eiendommer*	18 462	5,5	17 554	5,6
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	19 782	5,9	18 298	5,8
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	19 351	5,8	17 003	5,4
Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi:	292 895	87,7	278 465	88,1
herav aksjer og andeler	124 655	37,3	116 172	36,7
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	161 784	48,5	155 240	49,1
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	333 831	100,0	316 251	100,0
herav selskapsportefølje	41 132	12,3	34 624	10,9
herav investeringer i kollektivporteføljen	282 732	84,7	272 125	86,0
herav investeringer i investeringsvalgporteføljen	9 958	3,0	9 501	3,0
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	279 941	83,9	266 505	84,3
herav premiereserve mv.	224 372	67,2	212 980	67,3
herav kursreguleringsfond	35 623	10,7	34 876	11,0
herav tilleggsavsetninger	13 579	4,1	12 328	3,9

SKADEFORSIKRINGSFORETAK

42 skadeforsikringsforetak (uten captives, Gard, Skuld og DNK)

Tall i mill. kroner og prosent av premieinntekter f.e.r.

RESULTAT	1. halvår 2018		1. halvår 2017	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter for egen regning	22 111		21 074	
Erstatningskostnader for egen regning	16 700	75,5	14 935	70,9
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	3 918	17,7	3 757	17,8
Resultat av teknisk regnskap	1 611	7,3	2 530	12,0
Netto inntekter fra investeringer	950	4,3	2 019	9,6
herav renteinntekt og utbytte på finansielle eiendeler	929	4,2	1 009	4,8
herav verdiendringer	-537	-2,4	301	1,4
herav gevinster ved realisasjon	624	2,8	781	3,7
Resultat av ikke teknisk regnskap	906	4,1	1 961	9,3
Resultat før skattekostnad	2 517	11,4	4 490	21,3

BALANSE	30.06.2018		30.06.2017	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Investeringer	102 802	75,3	100 787	76,2
Bygninger og andre faste eiendommer	291	0,2	290	0,2
Datterforetak, tilknyttet foretak og felleskontrollerte foretak	11 317	8,3	11 093	8,4
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	20 125	14,7	21 263	16,1
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	70 561	51,7	67 638	51,1
Aksjer og andeler	14 870	10,9	13 633	10,3
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	53 926	39,5	51 820	39,2
Gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelse	7 210	5,3	7 083	5,4
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	136 607	100,0	132 352	100,0
Egenkapital	41 419	30,3	42 088	31,8
Forsikringsforpliktelser brutto	77 181	56,5	76 357	57,7
Avsetning for ikke opptjent bruttopremie	24 201	17,7	23 691	17,9
Brutto erstatningsavsetning	52 037	38,1	51 952	39,3

7 Tabeller for grupper

Banker

Tabell 7.1: Resultatposter for gruppen av de 7 store bankene

	1. halvår 2018		1. halvår 2017	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	25 211	1,51	24 250	1,42
Andre inntekter	10 134	0,61	9 941	0,58
herav verdiendr. finansielle instrumenter	1 212	0,07	2 073	0,12
Driftskostnader	15 372	0,92	15 647	0,92
herav lønn og personalkostnader	8 749	0,52	8 705	0,51
Resultat før tap	19 973	1,19	18 544	1,09
Tap på utlån	-66	0,00	1 778	0,10
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	-483	-0,03	-17	0,00
Resultat før skatt	20 522	1,23	16 783	0,99
Skattekostnad	4 130	0,25	3 800	0,22
Resultat etter skatt fra videreført virksomhet	16 391	0,98	12 984	0,76
EK-avkastning	11,7		11,0	

Tabell 7.2: Balanseposter for gruppen av de 7 store bankene

	30.06.2018		30.06.2017		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	3 424,6		3 247,4		5,5
Brutto utlån til kunder	2 291,8		2 220,2		3,2
... Inkl. utlån i gruppeeide OMF-foretak	2 416,1		2 339,3		3,3
Tapsnedskrivninger på utlån	-15,5	-0,7	-17,5	-0,8	-11,5
herav Steg 1	-1,2	-0,1	0,0	0,0	
herav Steg 2/Gruppenedskrivninger	-2,7	-0,1	-7,0	-0,3	-61,4
herav Steg 3/Individuelle nedskrivninger	-11,6	-0,5	-10,5	-0,5	10,5
Brutto misligholdte utlån, 90 dager	13,6	0,6	18,2	0,8	-25,2
Gjeld til kredittinstitusjoner	320,2		234,7		36,4
Innskudd fra kunder	1 493,8		1 446,7		3,3
Gjeld ved utst. av verdipapirer	1 119,2		1 047,0		6,9
Innskuddsdekning	65,2		65,2		

Tabell 7.3: Resultatposter for gruppen av de 26 mellomstore bankene

	1. halvår 2018		1. halvår 2017	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	11 307	2,43	10 383	2,40
Andre inntekter	2 830	0,61	2 655	0,61
herav verdiendr. finansielle instrumenter	432	0,09	410	0,09
Driftskostnader	5 596	1,20	5 333	1,23
herav lønn og personalkostnader	2 333	0,50	2 284	0,53
Resultat før tap	8 541	1,84	7 706	1,78
Tap på utlån	600	0,13	475	0,11
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	-6	0,00	2	0,00
Resultat før skatt	7 947	1,71	7 229	1,67
Skattekostnad	1 789	0,38	1 631	0,38
Resultat etter skatt fra videreført virksomhet	6 158	1,32	5 598	1,29
EK-avkastning	13,6		14,2	

Tabell 7.4: Balanseposter for gruppen av de 26 mellomstore bankene

	30.06.2018		30.06.2017		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	961,1		891,5		7,8
Brutto utlån til kunder	815,4		745,9		9,3
... Inkl. utlån i gruppeeide OMF-foretak	886,8		815,3		8,8
Tapsnedskrivninger på utlån	-7,9	-1,0	-6,7	-0,9	17,9
herav Steg 1	-1,9	-0,2	0,0		
herav Steg 2/Gruppenedskrivninger	-1,5	-0,2	-3,2	-0,4	-54,6
herav Steg 3/Individuelle nedskrivninger	-4,6	-0,6	-3,5	-0,5	31,8
Brutto misligholdte utlån, 90 dager	10,0	1,2	7,7	1,0	30,1
Gjeld til kredittinstitusjoner	40,5		35,0		15,5
Innskudd fra kunder	478,7		446,4		7,2
Gjeld ved utst. av verdipapirer	288,9		271,9		6,2
Innskuddsdekning	58,7		59,8		

Tabell 7.5: Resultatposter for gruppen av de 94 mindre bankene

	1. halvår 2018		1. halvår 2017	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	4 287	2,42	3 703	2,32
Andre inntekter	1 336	0,75	1 365	0,85
herav kursgev. finansielle instrumenter	69	0,04	128	0,08
Driftskostnader	2 768	1,56	2 528	1,58
herav lønn og personalkostnader	1 227	0,69	1 109	0,69
Resultat før tap	2 855	1,61	2 540	1,59
Tap på utlån	396	0,22	205	0,13
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	0	0,00	4	0,00
Resultat før skatt	2 459	1,39	2 331	1,46
Skattekostnad	519	0,29	437	0,27
Resultat etter skatt fra videreført virksomhet	1 940	1,10	1 894	1,19
EK-avkastning	9,6		10,9	

Tabell 7.6: Balanseposter for gruppen av de 94 mindre bankene

	30.06.2018		30.06.2017		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	369,5		333,6		10,8
Brutto utlån til kunder	301,5		274,9		9,7
... Inkl. utlån i gruppeeide OMF-foretak	387,0		352,0		9,9
Tapsnedskrivninger på utlån	-2,2	-0,7	-2,2	-0,8	2,3
herav Steg 1	-0,1	0,0	0,0	0,0	
herav Steg 2/Gruppenedskrivninger	-1,0	-0,3	-1,1	-0,4	-6,5
herav Steg 3/Individuelle nedskrivninger	-1,2	-0,4	-1,1	-0,4	3,8
Brutto misligholdte utlån, 90-dager	3,7	1,2	2,7	1,0	36,7
Gjeld til kredittinstitusjoner	4,9		5,0		-1,2
Innskudd fra kunder	262,2		238,3		10,0
Gjeld ved utst. av verdipapirer	51,4		45,4		13,2
Innskuddsdekning	87,0		86,7		

Pensjonskasser

Tabell 7.10: Resultat - private og kommunale pensjonskasser

RESULTAT	Private				Kommunale			
	1. halvår 2018		1. halvår 2017		1. halvår 2018		1. halvår 2017	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Premieinntekter	2 980	3,2	2 964	3,3	4 755	6,9	4 658	7,3
herav forfalt premie brutto	3 008	3,2	3 026	3,4	4 667	6,7	4 488	7,1
herav overføring av premieres. fra andre forsikr.- og pensj.foretak	0	0,0	0	0,0	86	0,1	171	0,3
	1 919	2,0	7 055	7,9	1 450	2,1	4 079	6,4
herav: renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	1 649	1,7	1 688	1,9	964	1,4	903	1,4
gevinster ved realisasjon	1 712	1,8	1 507	1,7	780	1,1	252	0,4
verdiendringer	-1 687	-1,8	3 555	4,0	-425	-0,6	2 799	4,4
Pensjoner mv.	-2 152	-2,3	-2 039	-2,3	-1 873	-2,7	-1 802	-2,8
herav overføring av premiereserve mv. til andre	-8	0,0	-30	0,0	-24	0,0	-70	-0,1
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	41	0,0	-5 122	-5,7	-3 355	-4,8	-6 170	-9,7
herav endring i premiereserve mv.	-1 696	-1,8	-1 661	-1,9	-3 679	-5,3	-3 239	-5,1
herav endring i kursreguleringsfond	1 749	1,9	-3 438	-3,8	417	0,6	-2 796	-4,4
Midler tilordnet forsikringskontraktene -kontraktsfastsatte forpliktelser*	-599	-0,6	-339	-0,4	-109	-0,2	-113	-0,2
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-201	-0,2	-202	-0,2	-169	-0,2	-172	-0,3
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	1 923	2,0	2 182	2,4	700	1,0	641	1,0
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	680	0,7	875	1,0	119	0,2	355	0,6
Resultat før skatt	2 603	2,8	3 058	3,4	819	1,2	996	1,6
Endring i kursreguleringsfondet	-1 749	-1,9	3 438	3,8	-417	-0,6	2 796	4,4
Verdijustert resultat før skatt	854	0,9	6 496	7,2	403	0,6	3 793	6,0
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	2 561	2,7	3 021	3,4	817	1,2	995	1,6

Tabell 7.11: Balanse - private og kommunale pensjonskasser

BALANSE	Private				Kommunale			
	30.06.17		30.06.16		30.06.17		30.06.16	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og faste eiendommer*	10 957	5,7	10 449	5,7	7 505	5,3	7 105	5,3
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	7 001	3,7	6 832	3,7	12 781	8,9	11 466	8,6
Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi:	171 314	89,7	165 111	90,0	121 581	85,1	113 354	85,3
herav aksjer og andeler	75 484	39,5	73 813	40,3	49 172	34,4	42 359	31,9
herav obligasjoner og sertifikater	93 292	48,8	88 670	48,4	68 492	48,0	66 570	50,1
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	190 994	100,0	183 357	100,0	142 838	100,0	132 894	100,0
herav selskapsportefølje	27 193	14,2	22 069	12,0	13 938	9,8	12 555	9,4
herav kollektivportefølje	161 245	84,4	158 735	86,6	121 487	85,1	113 391	85,3
herav investeringsvalgportefølje	2 546	1,3	2 553	1,4	7412	5,2	6 948	5,2
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastatte forpliktelser	159 997	83,8	154 517	84,3	119 943	84,0	111 988	84,3
herav premiereserve	125 831	65,9	120 141	65,5	98 541	69,0	92 839	69,9
herav kursreguleringsfond	24 256	12,7	24 418	13,3	11 367	8,0	10 457	7,9
herav tilleggsavsetninger	7 282	3,8	6 914	3,8	6 298	4,4	5 414	4,1

* Inkludert aksjer i datterforetak som i hovedsak er eiendomsdøtre

